

KERKELIJK WEEKBLAD VAN
DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN

de

AAMBINDER

Het Woord en het zwaard des Geestes [p.4]

Gereformeerde Gemeente Lisse

27/10/2016
jaargang 95

nr **04**

Op 6 september 1865 wordt er in Lisse een Kruisgemeente geïnstitueerd, die bijeenkomt in een klein kerkje aan de Kanaalstraat. Enkele maanden later begint men op het aangrenzende perceel met de bouw van een nieuwe kerk. In verband met de groei van de gemeente wordt dit kerkgebouw in 1887 vervangen door nieuwbouw. In 1936 wordt het huidige kerkgebouw aan

de Tulpenstraat betrokken. In 1997 wordt er bij de hoofdingang een aanbouw gerealiseerd, waarmee het aantal zitplaatsen op 1160 komt. Ook krijgt de kerk dan voor het eerst een naam: 'Salemkerk'. Een jaar later wordt er een luidklok geplaatst. Momenteel wordt de gemeente gediend door ds. G.J.N. Moens. Het aantal leden en doopleden bedraagt 1399.

Reformatie: om het profetische Woord

Daar ging het om in de Reformatie. Nee, niet om kunstig verdichte fabels, maar om de waarheid en vastheid van het profetische Woord. Daar ging het Maarten Luther om. Die vastheid in het Woord van God had hij zelf gevonden door vele bange worstelingen heen. Daar ging het de andere reformatoren om: de vastheid van het profetische Woord.

En wij hebben het profetische Woord, dat zeer vast is, en gij doet wel dat gij daarop acht hebt, als op een licht schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte en de Morgenster opga in uw harten.

2 Petrus 1:19

De apostel Petrus was op de berg der verheerlijking geweest. Hij was aanschouwer geweest van Zijn majesteit. Daar werd Christus van gedaante veranderd en dat had Petrus met eigen ogen gezien. De heerlijkheid van het vleesgeworden Woord. God uit God, Licht uit Licht. In de zogenaamde 'transfiguratie' werd de Godheid van Christus zelfs lichamelijk zichtbaar. Petrus was ooggetuige. Dat was geen luchtspiegeling. Dat was geen verzinsel. Dat waren geen kunstig verdichte fabels. Maar er is meer: Petrus zegt: wij hebben het profetische Woord, dat zeer vast is. Of zoals het ook vertaald mag worden: '...dat vaster is...' (zie kantt. SV en King James). Petrus zou dan willen zeggen: het woord van de profetie is eigenlijk nog vaster dan de transfiguratie! Zo groot is de vastheid van Gods Woord. Bijzonder het Woord van de profeten. Het profetisch Woord spreekt immers van de komende Christus.

Noodzaak en een wonder

Gij doet wel dat gij daarop acht hebt! We moeten acht hebben op het profetische Woord. Dat is noodzaak. Maar dit is ook een wonder. Het wonder van wederbarende genade. Dan ga je acht geven op het Woord. Zoals bij Lydia. Eerst is het: zij hoorde ons. Dan: haar hart geopend. En dan: acht geven op hetgeen van Paulus gesproken werd.

ds. J.B. Zippo,
Haren

Als op een licht, schijnende in een duistere plaats. Zo'n duistere plaats is ook ons hart... In het paradijs hadden wij dit licht niet nodig. We waren immers versierd met het beeld van God. Wij hadden gemeenschap met God. We wandelden voortdurend in het licht van Zijn vriendelijk aangezicht. Maar door onze diepe val in Adam zijn wij in de duisternis van onze zonden en schuld. De nacht is over ons leven gehaald. We zijn gekomen onder de macht van de zonde. De duisternis is de vijandschap tegen God. We zijn passief dood in zonden en misdaden. En het ergste is dat we het niet eens merken, dat we in duisternis zijn. We wandelen in de duisternis, maar we zien het gevaar niet. We hebben de duisternis liever dan het licht! Ons hart is een plaats waar de duisternis heerst.

Hoe nodig dat wij dit leren verstaan! Als de Heere met Zijn ontdekkende licht gaat schijnen in ons duistere hart, dan wordt zonde tot zonde. Schuld wordt schuld. Dan gaan we onszelf leren kennen als een verloren zondaar. We gaan acht geven op het profetische Woord. Dat Woord vertelt ons dat wij tegen een heilig en rechtvaardig God gezondigd hebben. Dan wordt een gebed geboren vanuit de nood van onze ziel. De dichter van Psalm 116 zingt: Ik vond benauwdheid en droefenis, doch... ik riep de HEERE aan in al mijn nood... En ik zei: och Heere, och wierd mijn ziel door U gered...

'Totdat de dag aanlichte en de Morgenster opga in uw harten.' O wonder, er is een totdat... De duisternis zal niet eeuwig heersen. Wat een wonder als de dag aanlicht na de nacht van schuld en zonde. Wat een wonder als dan de dag aanbreekt van verlossing en genade. Daar kan je ziel zo naar uitzien: Mijn ziel, vol angst en zorgen, wacht sterker op de HEER, dan wachters op de morgen, de morgen, ach wanneer?

Het eerste licht is al zo'n wonder. Dat geeft blijdschap en verheuging. Maar het grootste is als de Morgenster Zelf opgaat in je hart. Hij wordt genoemd de Morgenster. Letterlijk staat er in het Grieks Licht-dra-

In dit nummer

5 De klop op de deur

8 Commentaar:
Onbarmhartige
barmhartigheid

13 Twee bundels
Bondstheologie [1]

2 Reformatie: om het profetische Woord
3 Noach [42]
4 Het Woord en het zwaard des Geestes
6 Luthers bezoek aan Rome
7 "Luther. Een mens zoekt God"
9 Doet handeling totdat Ik kom [2]
10 De islam als heilloze godsdienst [3]
11 De orde des heils [7]
12 Pastoraat in de praktijk [6]
14 De taal der bevinding [18]
15 Materiaal opvoedgroepen van deputaatschap KGJO
16 Boekennieuws
17 Kerknieuws
18 Berichten
19 Kerkdiensten
24 Ik heb de pers alleen getreden

Noach [42]

Door het geloof heeft Noach, door Goddelijke aanspraak vermaand zijnde, aangaande de dingen, die nog niet gezien werden, en bevreesd geworden zijnde, de ark toebereid tot behoudenis van zijn huisgezin; door welke ark hij de wereld heeft veroordeeld en is geworden een erfgenaam der rechtvaardigheid, die naar het geloof is.

Hebreeën 11:7

ger (King James: Daystar). Hij is de grote Zon der gerechtigheid. Wat een blijdschap voor Luther toen de Morgenster opging in zijn hart. Wat een wonder toen Christus Zich openbaarde in de nacht van ons leven. Zou je dat ooit vergeten? Geen leed zal het ooit uit mijn geheugen wissen.

Wij hebben het profetische Woord, dat zeer vast is... Misschien zeggen we: Nou, dat is toch mooi? Dat Woord hebben we dus sinds de gezegende Reformatie. Het licht is opgegaan, de duisternis verdreven. Maar, het is ook voor ons nodig dat de duisternis van ons hart verdreven wordt. Van nature zijn we allen mensen die in duisternis verkeren. In de nacht van zonde en schuld. De duisternis is het beeld van het oordeel van God. Voor angst. Het gebrek aan kennis van God. Het verlaten van God en Zijn heilzame verlichtende geboden. Nodig is het ontdekkende licht van de Geest. Heeft dat Licht al geschinen in uw duisternis? Dat zijn de schijnwerpers, die niets in uw leven verbergen.

De dageraad

Reformatieherdenking in een donkere tijd. Het profetisch Woord heeft voor velen afgedaan. Heeft geen gezag meer. Maar dan is er ook geen vastheid meer. Alles moet uitgewist. Ruimte voor abortus. Ruimte voor het homohuwelijk. En ja, ook geen onderscheid meer tussen man en vrouw alstublieft. Zonder het profetisch Woord zijn en blijven we in de duisternis!

Is het uw verzuchting: zal het ooit nog licht worden? In Nederland, waar het licht van de Reformatie zo helder geschinen heeft? Zal het licht worden in een duistere wereld?

En toch: deze belofte, waar de apostel Petrus van spreekt, reikt verder. De dag van Christus komt. Die dag zal aanlichten. De verklaarders betrekken dit laatste gedeelte op de dag van Christus' wederkomst. De Morgenster kondigt de dageraad aan. Dan zal alle duisternis moeten wijken. Dan zal de belofte vervuld worden zoals in Openbaringen 2:28: 'En Ik zal hem de morgenster geve.'

Wie kan op grond van Gods Woord leren een vermenging van engelen en mensen? Niemand! De hier genoemde zonen Gods waren Sethieten, die zo genoemd worden om de tegenstelling te tekenen tussen kerk en wereld. Die benamingen vindt ge in deze zin meer in de Heilige Schrift. De kerk des Ouden Verbonds wordt genoemd 'kinderen des Heeren' (Deut. 14:1; Hosea 1:10) en de lieden der wereld zijn getekend onder de benaming 'mensen' (Jes. 43:54).

Ons wordt in deze vermenging dus het kwaad getekend dat de kerk zich met de wereld verzwagert. Dat is de ondergang geweest van het geslacht van Seth. De vreze Gods week; de goddeloosheid nam toe; de vromen stierven uit; geen ander vervulde de ledige plaats. Welhaast is er slechts één gezin waarin nog met God en Zijn getuigenis rekening wordt gehouden, het gezin namelijk van Noach. Daarbuiten heeft men met God afgerekend en spot men met Zijn vermanend en dreigend woord. Zo stond het in de dagen van Noach.

En thans? Gewis, de Heere liet Zijn Kerk op aarde. Hij hield haar staande, niet alleen in de bangste vervolging, maar ook bij de vreselijkste zondeverleiding. Maar is Jakob niet dun geworden? Waar verneemt ge van waarachtige bekering? Waar ziet ge de plaatsen dergenen, die God opnam in heerlijkheid door anderen vervuld? Zijn er niet gemeenten, weleer geroemd vanwege het grote getal dergenen die God vreesden, waar ge thans nauwelijks één van Gods kinderen meer vindt?

En de zichtbare kerk? Slaat de satan daarin niet zijn slag? Trekt de wereld dan niet jaarlijks van ons opkomend geslacht? Hebben bioscoop en voetbalveld voor velen niet groter bekoring verkregen dan de kerk? En troont in de wereld niet de vrouw met haar mode-hoeren-versierselen om ten verderve te trekken? Wat zeggen de danshuizen, door duizenden bezocht?

Het kwaad der zedeloosheid is schier niet te beheersen. Volkeren worden uitgemoord door verachting van gezinnen, Wellust denkt men straffeloos met volle teugen te kunnen drinken. Waar is oor voor de bestraffing van Gods Woord? Vrees voor gedreigde oordelen? Of er dan weer een zondvloed komen zal, als in Noachs tijden? Neen; het verbond met Noach zegt het u; de regenboog bevestigt het; de wereld zal niet meer door water vergaan. Maar niettemin zal Gods toorn van de hemel geopenbaard worden over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der mensen.

Rode, zwarte en hagelvlekkige paarden reden en rijden over het wereldrond. Oorlog en dood en allerlei oordeel kwamen van de hemel, ook in onze dagen. Doch wie buigt? Waar is het verlaten der zonde? Integendeel, verharding; steeds meer voortrollen op het hellend vlak der zonde.

(wordt vervolgd)

ds. G.H. Kersten
Uit: "Meer dan overwinnaars"

Het Woord en het zwaard des Geestes

‘En neemt... het zwaard des Geestes, hetwelk is Gods Woord’.

Efeze 6:17b

Luther keerde zich tegen de aflaat en kwam tot het besef dat door de werken der wet geen vlees gerechtvaardigd wordt voor God. Die waarheid had hij gevonden in de Schrift. Die waarheid had hem gegrepen in de ziel, zodat hij leerde kermen om genade.

ds. I. Kievit

‘Door het geloof alleen’, is zijn strijdleus en de Schrift is zijn wapen. In de 62ste stelling staat: de rechte, waarachtige schat van de Kerk is het heilig Evangelie van de heerlijkheid en genade van God.

Laten wij onze overdenking toespitsen op één punt. De kracht van Gods Woord in de strijd met alle machten die Gods waarheid belagen, ook in onze tijd. De apostel schrijft over de geestelijke wapenrusting. Hij wekt de kerk van God te Efeze op: doet aan de gehele wapenrusting Gods, opdat gij kunt staan tegen de listige omleidingen van de duivel.

De ware christen is een krijgsman. David had reeds van deze heilige oorlog gesproken en de Heere lof toegebracht dat Hij zijn vingers leerde ten oorlog. Gods volk is een vreedzaam volk en toch een krijgsvolk, geroepen ten oorlog. De inlandse en uitlandse oorlog kent geen wapenstilstand. Al zijn er tijden dat Israël is gelegerd in zijn tenten. We mogen telkens ademen na zoveel bange tegenspoed en zware strijd. Aan de heiligen der hoge plaatsen heeft Hij het eeuwig Koninkrijk gegeven onder Sions Vorst.

Reken niet, jeugdige medestrijders, dat u zult rusten, maar: wees welkom in de strijd. Zelfs het overleefd blijven bij de aanvallen van de vijand zal grote bezwaren ondervinden, want de apostel maant niet voor niets: ‘Staat dan...!’

De wijze prediker zegt: ‘Wij hebben geen geweer in deze strijd’. Gelukkig daarom, wie het zwaard kent, waarvan Paulus spreekt. Wij hebben een zwaard nodig dat aan een ander toebehoort en dat wij slechts in bruikleen ontvangen. Ja, zonder de Eigenaar kunnen wij het zwaard niet eens hanteren.

Tegen wie moeten wij ons aangorden ten krijg? De *duivel* met al zijn handlangers, de *wereld* en haar machten, en tegen *hen die ketterijen* in de Kerk willen invoeren of leugen en waarheid vermengen.

Geen vredesverdrag mag worden gesloten, zelfs geen onderhandelingen dienaangaande mogen worden gevoerd. Op ten strijde tegen alle belagers van de Goddelijke waarheid, ten strijde

met het zwaard des Geestes.

In het paradijs kwam de oorlogsverklaring af: ‘Ik zal vijandschap zetten...!’ Geven wij maar weinig toe, dan wil de wereld of het naam-christendom van haar kant ook wel wat toegeven. Niet te eng, niet te streng. Wij mogen niet onzijdig blijven in de strijd, noch ons aangenaam zoeken te maken bij de vijanden van de waarheid.

Wij hebben orders ontvangen tot de heilige oorlog. Wij mogen zijn lieden van krakeel en toch vreedzaam als Gods duif en tegelijk gesproten uit de Leeuw van de stam van Juda.

Nog één algemene opmerking moeten wij maken. Het is opmerkelijk dat bij de vele stukken van het wapentuig ter verdediging er maar één wordt genoemd voor de aanval. Dat is het zwaard. Zo is dit wapen van edele oorsprong. Het Woord is *zwaard* gemaakt door de Geest.

Gods Woord is de schat van de Kerk. Het is ook een zwaard. Het Woord van God in de hand van de Geest brengt diepe wonden toe en doet het hart van de mens bloeden. Het zwaard stak u in het hart, ook al wilde u doen alsof het u niet had geraakt! Weet u het nog hoe het u wondde? En dat u moest beluisteren Gods spraak tot uw ziel hoe u ligt onder het oordeel van God? Werd u er niet door ontstemd? Maar, u moest buigen en bukken. De strijd eindelijk opgeven, want dat zwaard hieuw uw ik in stukken.

De Geest Gods heeft een dodelijk wapen. De zonden in het hart worden aan stukken gehouwen, het “ik” wordt dodelijk getroffen. Onze ziel moet een slagveld van de Heilige Geest worden. Want het Woord kan geen middel zijn om ons te genezen als het ons niet eerst heeft verslagen.

(...)

Gods Woord is *duidelijk, noodzakelijk, genoegzaam* en van *Goddelijk gezag*. Met deze waardering van het Woord trad de Reformatie uit in het strijdperk. Alzo zegt de Heere:

‘Daar staat geschreven...!’

Het stalen harnas van onze eigengerechtigheid is niet bestand tegen één houw met dit zwaard. De Geest Zelf heeft dit zwaard gemaakt en ook gewet. Daarom, alleen de Geest kan ons dit wapen leren hanteren.

De schapen van Christus horen Zijn stem in Zijn Woord door Zijn Geest. Hoort wat de Geest tot de gemeente zegt. Alleen op de school van de Heilige Geest leren wij het rechte en wettige gebruik van het Woord.

De klop op de deur

Zonder opzet heeft Luther deze datum niet gekozen, want hij wist dat het de volgende dag Allerheiligen was. En vanzelfsprekend kwamen er dan stromen volks naar Wittenberg om het Allerheiligenfeest te vieren op een roomse, uitbundige wijze. Toen heeft hij de 95 stellingen aan de deur gehecht.

Zijn bedoeling is geweest om de geleerden uit te lokken. Niet om te twisten, maar om te discussiëren over de Roomse leer. Bijzonder dan gedrongen door het verschrikkelijke van de aflaathandel die feitelijk was goedgekeurd, want de Sint-Pieter moest er komen.

Nee, Luther wilde het volk niet opzetten tegen de paus. Trouwens, hij was zelf nog niet los van de Roomse kerk. Die breuk is gekomen op 10 december 1520. Toen heeft hij de pauselijke bul van de banvloek verbrand. Een jaar later werd hij voor de Rijksdag gedaagd. Men was vreselijk benieuwd wat keizer Karel V doen zou ten opzichte van de leer der Reformatie die veld won. Wie weet niet de geschiedenis die zich daar toen afspeelde? De worstelingen die deze grote reformator heeft doorleefd in die nacht te Worms.

Ja, bang is de strijd geweest van deze door God verwekte en aangegorde held.

wijlen ds. M. Blok

Maar deze held heeft mogen strijden met wapenen uit het tuighuis van Christus. Het oogmerk in zijn strijd is geweest de eer van zijn Drie-enige God, Die zijn blinde zielsogen had geopend voor al het nutteloze en al het vruchteloze vanuit de werken der wet gerechtvaardigd te worden. Dit is dan ook bijzonder het stuk geweest wat hij verdedigd heeft tegen de vervloekte leer van Rome's kerk.

Hij is gesterkt uit Psalm 46: 'Dies zal geen vrees ons doen bezwijken...' Menigmaal heeft de Geest van Christus zijn geloofsleven door middel van dit lied gesterkt. Meermalen is het voorgekomen dat hij zijn matte hoofd mocht opheffen, wanneer de kracht van deze woorden zijn ziel mochten vervullen: 'God is ons een Toevlucht en Sterkte; Hij is krachtiglijk bevonden een Hulp in benauwdheden'. Al waren al de pannen duivels, hij heeft ze in de kracht van zijn geloof uitgedaagd. Dat is gebleken toen hij daar stond en erkende, dat de boeken die hij geschreven heeft van hem waren. Hij zou die nooit terugnemen, omdat ze gegrond waren op de Schriften. Toen heeft hij zijn bekende uitdrukking gebezigd: 'Hier sta ik, ik kan niet anders, God helpe mij, Amen'.

Ziet u de slagen nu in dit licht op de deur van de Roomse kerk te Wittenberg? Het was de klop op de deur! Hoeveel kerken hebben de leer der Hervorming verworpen. Men werkt er met allerlei praatjes overheen. Het is het halleluja-christendom wat natuurlijk ook nog wel meedoet aan de herdenking van de Hervorming, maar het geloof van deze grote hervormer mist. En wie zich dan niet wenst te buigen onder het juk van Christus en onder een leer die

God verheerlijkt en een mens vernedert, die verdwijnt en vertrekt. En die voegt zich bij degenen die juichende straks de rampzaligheid tegemoet gaan.

Laten de jongens en de meisjes belangstelling hebben voor de leer der Reformatie. Dat we ze in die voorzeide leer der Reformatie zullen onderwijzen, waar zoveel bloed voor gestort is.

In 1517 is de breuk gekomen tussen de kerk der Reformatie en de Roomse kerk. En die breuk kan nooit en in der eeuwigheid worden geheeld. Welke leugens er dan ook worden aangevoerd. Welke vaandels er worden opgestoken, welke vergaderingen er ook worden gehouden. De breuk tussen de kerk der Reformatie en de Roomse kerk kan nooit worden overbrugd. Want het is Christus of Belial. En die tracht een brug te leggen om gezamenlijk met de waarheid op te trekken, de leugen zal ondervinden dat hij eveneens uit de leugen is. En al is de leugen op de waarheid in haar

Laten de jongens en de meisjes belangstelling hebben voor de leer der Reformatie. Dat we ze in die voorzeide leer der Reformatie zullen onderwijzen, waar zoveel bloed voor gestort is.

geweld vreselijk, het is alsof het golven zijn die te pletter geslagen worden op de eeuwige Rots der waarheid. Daarom heeft Luther er ook van gezongen in zijn lied, en als het ware al deze zaken uitgedaagd:

Gods Woord houdt stand in eeuwigheid en zal geen duimbreed wijken.

En toen hij met zijn geloofsvoeten op de waarheid stond van God en Zijn Woord, heeft hij gezegd:

*Beef, satan! Hij, Die ons geleidt, zal u de vaan doen strijken!
Delf vrouw en kind'ren 't graf,
neem goed en bloed ons af,
het brengt u geen gewin:
wij gaan ten hemel in
en erven koninkrijken!*

Uit een hervormingspreek die wijlen ds. M. Blok uitsprak in Rijssen.

Luthers bezoek aan Rome

Belangrijke gebeurtenissen uit de kerkgeschiedenis zijn niet altijd verheffend voor de mensen over wie het gaat en voor de omstandigheden waarin ze verkeerden. De lessen die we er uit kunnen trekken, mogen evenwel in ons voordeel zijn.

ds. C.J. Meeuse,
Goes

Luther reisde in het jaar 1510 met een kloosterbroeder naar Rome, met een opdracht van het Erfurter convent van Augustijner kloosters te voorkomen dat men verplicht werd zich aan te sluiten bij een strengere richting, die Von Staupitz had uitgedacht. Hij moest in Rome de generaal van zijn orde verlof vragen hiertegen bij de paus te mogen appelleren. Von Staupitz veranderde evenwel van opvatting en wist Luther voor zich te winnen, zodat het eigenlijke reisdoel zijn waarde verloor.

Rome werd door de overtuigde rooms-katholieken in die dagen als het centrum van godsvrucht gedacht. Luther viel bij het zien van de stad dan ook voorover op de grond en riep uit: 'Wees mij gegroet, heilig Rome!'

Dat het in Rome niet zo heilig toeging als hij gedacht had, bleek al gauw toen hij bemerkte hoe de mis er in sleur werd bediend. De liturgie werd afgeraffeld. Heel de godsdienst was verzakelijkt; alles draaide om geld. Men lachte hem uit toen hij bij de hoge geestelijkheid een biechtvader zocht voor een generale biecht. Hij hoorde dingen uit het leven van de pausen in die dagen, die hem ontstelden. Men leefde in onzedelijkheid. Paus Julius II dacht alleen over zijn kunstzinnige en militaire plannen. Toch bracht dit Luther nog niet af van de

weg naar de zaligheid die de kerk hem wees. Hij had voor iedere dag van de week drie heiligen uitgekozen wier goede werken hij zich tot een voorbeeld stelde. Hij was nog steeds bezig tot een heilig leven te geraken dat de grond zou moeten zijn voor een gerechtigheid die voor God geldt.

De Pilatustrap

Zo bezocht Luther zoveel heilige plaatsen als hij maar kon. Hij ging naar de catacomben, beklom biddend de Pilatustrap om de rijke aflaten die men daaraan verbond, te verwerven, maar hij vond er geen rust voor zijn opgejaagde ziel. Gerechtigheid die voor God geldt, brachten al zijn werkzaamheden niet mee. Hij zakte dieper weg in de ongenoegzaamheid van al zijn werken en het leek er meer op dat hij wegzonk als een zenuwpatiënt dan dat hij uitgroeide tot een geloofsheld.

Kritische biografen hebben Luthers reis naar Rome op onheuse wijze aangegrepen om hem laag weg te zetten. Luther zou een hekel hebben gehad aan de strenge levensopvatting die Von Staupitz voorstond. Hij zou verraderlijk zijn eigen koers hebben verlaten om naar Von Staupitz over te lopen. Hij zou ongeïnteresseerd zijn geweest in de vele kunstwerken die Rome rijk was en dus een ongecultiveerde geestelijke zijn geweest. Het zijn opmerkingen die alle grond missen en die, vooral

wat de laatste betreft, ook van geestelijke onkunde getuigen.

Na zijn terugkeer liet Von Staupitz Luther promoveren tot doctor in de theologie. Op 19 oktober 1512 behaalde hij de doctorsgraad. Hij moest de plaats van zijn leermeester gaan innemen als hoogleraar aan de Wittenbergse universiteit en colleges gaan geven in de exegese (uitleg) van de Bijbel. Hij had zelf evenwel de uitlegging onmisbaar nodig die de Heilige Geest ons alleen geven kan. En die is hem door Gods genade niet onthouden! Hij mocht het leren dat alleen de borggerechtigheid van Christus onze grond kan zijn om voor God te bestaan.

Lessen voor ons

Er is een heel aantal lessen voor ons in de ervaringen die Luther opdeed op de reis die hij naar Rome gemaakt heeft. Ga eens na of we ze al geleerd hebben:

1. Teleurstellingen in het kerkelijk leven kan God gebruiken om ons af te brengen van allerlei 'leunsels en steunsels' waarmee we voor God niet kunnen bestaan.
2. Een vormelijke sleurgodsdienst moet ons temeer richten op de noodzaak om het wezen van de zaken deelachtig te zijn.
3. Eigenwillige godsdienst kan geen ziel rust geven of tot het heil brengen.
4. Waar geld gaat heersen in de kerk, verkommen de zielen.
5. De innerlijke onvrede die blijft bij het verrichten van allerlei godsdienstplichten is een zegen, want ze kunnen geen gerechtigheid geven die voor God geldt.
6. In een tijd waarin het overtuigende werk van de Heilige Geest ons leert dat we de dood in ons omdragen en gerechtigheid nodig hebben die voor God geldt, verbleken allerlei vergankelijke zaken in dit leven.
7. Uit Gods Woord moeten we leren dat we noodzakelijk deel moeten hebben aan de borggerechtigheid van Christus, waaraan we alleen deel krijgen door een oprecht geloof dat de Heilige Geest werkt.

”Luther. Een mens zoekt God”

Het blijft altijd waardevol om kennis te nemen van het leven van de reformator Maarten Luther. De reformatorische leer van zonde en genade en van wet en Evangelie loopt als een rode draad door zijn leven heen. Met het oog op de herdenking van 500 jaar Reformatie is er een biografie verschenen over Luther van de hand van de christelijk gereformeerde prof. dr. H.J. Selderhuis: ”Luther. Een mens zoekt God”.

J.N. Mouthaan,
Veenendaal

Het mooie van deze biografie is dat Selderhuis zich richt op de mens Luther en op zijn verhouding met God. Extra levendig wordt het boek door de vele citaten van Luther zelf die er in verwerkt zijn. Het boek leest vlot en is bedoeld voor een breed publiek. Wie verder wil studeren kan bovendien terecht bij het notenapparaat aan het einde van het boek.

Zoektocht

In de eerste hoofdstukken van het boek komt Luthers zoektocht naar God naar voren. Het is aangrijpend om te lezen hoe bang de jonge Luther voor Christus was. Hij zag Hem alleen als Rechter op de oordeelsdag en vluchtte daarom bij Hem vandaan. ‘Ik hoorde Zijn naam niet graag noemen, omdat men mij zo onderwezen had dat ik genoegdoening moest geven voor mijn zonde en dat Christus op de jongste dag zou zeggen: ‘Hoe heb jij je aan de Tien Geboden gehouden? Hoe sta je ervoor?’ Als Hij mij beschreven werd, schrok ik van Hem, net zoals van de duivel, omdat ik Zijn gericht niet kon verdragen’ (25). Deze angst en onrust hielden Luther geruime tijd bezig. Tijdens zijn studie rechten in de stad Erfurt begon hij de Bijbel te bestuderen om zijn aanvechtingen te bestrijden. Meer en meer kwam Luther tot de overtuiging dat de studie rechten niets voor hem was. Hij vond er geen rust en zekerheid voor zijn aangevochten hart. Het heftige onweer op 2 juli 1505 vormde voor Luther

de aanleiding om definitief met zijn studie te stoppen en het klooster in te gaan. Wat hij daar vooral zocht, verwoordde hij zo: ‘In het klooster heb ik niet gedacht aan vrouwen, geld of goed, maar mijn hart beefde en ploeterde over de vraag hoe God mij genadig kon worden’ (37). Echter ook in het klooster vond Luther geen vrede. Uiterst nauwgezet hield hij zich aan het bidden, vasten en biechten. Nooit was het genoeg, altijd kon er nog meer gedaan worden. Uiteindelijk breekt bij Luther het licht door, als hij ontdekt dat Gods gerechtigheid in het Evangelie geen eisende gerechtigheid is, maar schenkende gerechtigheid. ‘Ik voelde mij compleet nieuwgeboren en het was alsof ik door de open poorten van het paradijs zelf was binnengetroden’ (74). De leer van

zonde en genade is sindsdien voor Luther altijd het belangrijkste gebleven. In soms krasse woorden wist hij deze twee zaken te verwoorden, zoals in 1521 richting zijn vriend Philippus Melanchthon: ‘Zondig krachtig, maar nog krachtiger moet je geloven en je verheugen in Christus die overwinnaar is van zonde, dood en wereld’ (114). Niets wilde Luther ook weten van het spreken over ‘Lutheranen’. ‘Hoe zou ik, arme zak vol maden, ertoe komen dat men de kinderen van Christus naar mijn heilloze naam zou noemen’ (166).

Reformatie

Terloops geeft het boek ook een indruk van het verloop van de Reformatie. De 95 stellingen sloegen, voor Luther onverwacht, in als een bom. Aanvankelijk had de Reformatie veel succes, maar hoe ouder Luther werd, hoe moeilijker de Reformatie er voor kwam te staan. Toen Luther in 1546 stierf was Rome weer sterk en waren de protestanten zwak en verdeeld. Des te

Uiteindelijk breekt bij Luther het licht door, als hij ontdekt dat Gods gerechtigheid in het Evangelie geen eisende gerechtigheid is, maar schenkende gerechtigheid.

meer verwondering wekt het om te zien dat de Heere er voor gezorgd heeft dat de ontdekking van de Reformatie bewaard bleef en ook ons land bereikt heeft.

Schaduwzijden

Eerlijk vertelt Selderhuis ook over Luthers schaduwzijden zoals zijn opvliegende karakter, zijn positieve waardering van de beelden, zijn visie op het Heilig Avondmaal, zijn rol in de Boerenoorlog en zijn meewerken aan de bigamie van Philip van Hessen. Toch blijft staan dat Luther een man Gods was, die het licht weer op de kandelaar heeft gezet. Voor reformatorische christenen valt er uit dit boek veel te leren. Van harte aanbevolen.

N.a.v. Herman J. Selderhuis,
”Luther. Een mens zoekt God”,
uitg. de Banier, Apeldoorn,
2016, 333 blz., ISBN 978 94
6278 6424, € 24,95.

Onbarmhartige barmhartigheid

Niet alleen artsen moeten barmhartig zijn, maar ook de overheid. Dat is het standpunt van het kabinet Rutte in de discussie over voltooid leven. Daarom moet het ook mogelijk worden om euthanasie te plegen als je leven zogenaamd voltooid is.

P. Schalk,
Veenendaal

Er moeten mensen worden opgeleid tot stervenshulpverlener.

Zeker, euthanasie mag nu ook al, helaas. Maar het mag alleen bij ondraaglijk en uitzichtloos lijden. Het oordeel daarover ligt bij artsen, die vervolgens euthanasie mogen plegen. Hoe dat in zijn werk gaat, werd onlangs zichtbaar in een documentaire over de Levensindekliniek. Dit is geen oproep om deze documentaire te gaan bekijken, maar in het kort kwam het hier op neer.

Verschrikkelijk

Een dementerende vrouw werd continu door haar man en door een zogenaamde arts van de Levensindekliniek bevraagd over wat ze nu wilde, en zij kon alleen het woord 'Huppakee' uitbrengen. De conclusie was dat er een datum werd vastgesteld.

De dag ervoor organiseerden ze nog een leuke dag. Zelfstandig stuurde deze vrouw de auto naar een stadion om nog samen met haar man een wedstrijd te bekijken. De volgende dag zaten haar moeder en haar man erbij te kijken hoe de naald werd ingebracht. Het enige woord dat de vrouw uitbracht was: 'Verschrikkelijk'. Vervolgens

gleed ze opzij en stierf. Daarna ging de arts naar buiten om een peuk op te steken. Het is schokkend, maar het is de werkelijkheid. En nu is de volgende groep aan de beurt. Iedereen die vindt dat zijn leven voltooid is, moet er uit kunnen stappen. Dat is de mening van het kabinet Rutte. Twee ministers, Schippers en Van der Steur, hebben het aangekondigd als reactie op de commissie-Schnabel. Deze commissie bracht in februari een rapport uit over de vraag wat de wettelijke mogelijkheden en maatschappelijke problemen zijn met betrekking tot hulp bij zelfdoding aan mensen die hun leven voltooid achten. De commissie heeft diepgaand onderzoek verricht naar het begrip 'voltooid leven'. Ze kwam tot de conclusie dat het een verzamelbegrip is voor allerlei van elkaar verschillende situaties. En dat is logisch. Stel dat je ziek wordt, of je raakt je familieleden kwijt, of je hebt ruzie met alles en iedereen, of je bent zeer eenzaam. Allemaal redenen om te denken dat het nu wel klaar is. Voor jouw gevoel is het leven dan voltooid. En dan? De commissie-Schnabel kwam

tot de conclusie dat het niet nodig is om de wetgeving te veranderen. Blijkbaar is er ruimte genoeg voor degenen die echt ondraaglijk en uitzichtloos lijden. Dus een aanpassing van de wet vond de commissie niet nodig.

Stervenshulpverlener

Maar dat past natuurlijk niet in het denkpatroon van iedereen die gericht is op eigen keuzes. Als je zelf wel uitmaakt hoe het verder moet, dan wil je ook zelf bepalen of het verder moet. En dan moet je dus ook zelf kunnen bepalen dat het klaar is. Vervolgens moet je dan natuurlijk wel geholpen worden om er een eind aan te maken.

Daar heeft het kabinet iets op bedacht. Er moeten mensen speciaal worden opgeleid tot stervenshulpverlener. U leest het goed: stervenshulpverlener! Een mooie term om een gruwelijke taak te maskeren. Zo kan de overheid haar 'barmhartigheid' tonen aan de burgers. Natuurlijk, het moment is slim gekozen. Een paar maanden voor de verkiezingen. Twee ministers van VVD-huize presenteren het plan, nog voordat andere partijen met dit onderwerp aan de haal kunnen gaan.

Terwijl allerlei problemen doorgeschoven worden naar een nieuw kabinet wordt dit beladen onderwerp ineens wel opgepakt. Ziet men niet dat hiermee de huidige wet zelfs omzeild kan worden? Dat het criterium ondraaglijk en uitzichtloos lijden straks niet meer nodig is, maar dat het nog eenvoudiger wordt om je te laten euthanaseren dan in de huidige praktijk? En dat rechters weleens zouden kunnen inspelen op de mogelijk komende wetgeving?

Salomo's wijsheid

En natuurlijk, ook die huidige wet is al verschrikkelijk. Het praktijkvoorbeeld spreekt voor zich. Maar dit nieuwe plan gaat nog weer verder. Onder het mom van een barmhartige overheid. Maar in Spreuken 12:10 zegt Salomo het al: 'De barmhartigheden van de goddelozen zijn wreed'. Nederland is zo gesecculariseerd dat men zich niet realiseert dat het na een zogenaamde 'mooie dood' pas begint, met een nimmer eindigende eeuwigheid. Daarom is echte barmhartigheid nodig. Dat is in praktijk gebrachte liefde. Die missen we in de samenleving. Daardoor zijn mensen er klaar mee. Maar als we het gebod van de Heere Jezus zouden toepassen, God liefhebben boven alles en onze naaste als onszelf, dan zou veel eenzaamheid verdwijnen. Dan stopt de gerichtheid op de dood. Dan zoeken we het leven!

Doet handeling totdat Ik kom [2]

Cambodja, nieuw zendingsveld van ZGG

Zending Gereformeerde Gemeenten (ZGG) is voornemens een nieuw zendingsveld te openen in Cambodja. Zendingswerk is niet eenvoudig. Vorige keer hebben we gezien dat er veel tegenop komt. Waarom wil ZGG namens de gemeenten het werk dan toch uitbreiden? We letten op vier argumenten.

ds. W. Harinck,
secretaris ZGG
J.W. van Toor,
voorlichter ZGG

1. Opdracht

In het bijzonder in de periode tussen Pasen en Hemelvaart is het onderwijs van Jezus doordrongen van de opdracht om in Zijn Naam uit te gaan. De Heere Jezus geeft Zijn apostelen, en in Hem Zijn Kerk, de opdracht om heen te gaan, om al de volken te onderwijzen, om te dopen in de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Ook moeten zij nadere toerusting geven in prediking, sacramentsbediening en andere vormen van onderwijs.

Verloren Adamskinderen onder de volken van de aarde moeten ernstig en welgemeend geroepen worden tot bekering en geloof. Naar Zijn verkiezend welbehagen zal de Heere Zijn gemeente bijeenvergaderen uit alle volken. Daarvoor wil Hij het zendingswerk gebruiken. Een kerk die deze opdracht van de Zaligmaker niet serieus neemt is, naar wij vrezen moeten, een slapende kerk. Maar waar aan de opdracht in biddende afhankelijkheid van de Heere gehoor gegeven werd, was de kerk op het thuisfront daar ook gezegend mee.

2. Belofte

De Heere Jezus zendt Zijn apostelen niet met alleen een opdracht de wereld in. Dat zou al genoeg moeten zijn geweest. Heeft Koning Jezus geen mandaat om tot Zijn dienaren te zeggen: 'Ga' en zij gaan of: 'Kom' en zij komen? Maar in Zijn goedheid laat Hij de zendingsopdracht vergezeld

gaan met een bemoediging en een belofte. We kunnen dat het beste zien in Matthéüs 28:18b-20. We lezen daar een bemoediging: 'Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde'. Die macht heeft Christus ontvangen van Zijn Vader en daarom zendt Hij nu uit om Zijn Woord bekend te maken: 'Gaat dan henen! Ook ontvangen de apostelen een belofte: 'En zie, Ik ben met ulieden al de dagen, tot de voleinding der wereld'. Een belofte die Petrus bemoedigd zal hebben in de gevangenis van Jeruzalem. Een krachtig woord dat Paulus bemoedigd zal hebben toen hij schipbreuk leed. Een woord dat Johannes op Patmos weer in-dachtig zal zijn gemaakt toen hij van zijn geliefde gemeente gescheiden was. Een belofte die ook vandaag moed mag geven,

waar ook ter wereld: 'Tot de voleinding der wereld'.

3. Wederkomst

Wanneer we de gelijkenis uit Lukas 19 weer in gedachten nemen, richt het zendingswerk de aandacht ook op de wederkomst. Immers, wat was de opdracht aan de knechten? 'Doet handeling totdat ik kom'. De Heere Jezus heeft de wereldwijde prediking van het Evangelie allernauwst verbonden aan het einde van deze wereld. Wanneer er oorlogen en geruchten van oorlogen zijn, geldt het: 'maar nog is het einde niet'. Als er hongersnoden, pestilentieën en aardbevingen zijn, is Zijn woord: 'die dingen zijn nog maar een beginsel der smarten'. Voordat het einde komt, zullen vervolgingen toenemen in hevigheid, zullen valse profeten velen verleiden en zal de liefde verkouden.

De Heere Jezus besluit Zijn onderwijs met: 'En dit Evangelie des Koninkrijks zal in de gehele wereld gepredikt worden tot een getuigenis allen volken; en dan zal het einde komen' (Matt. 24:14). Zendingswerk en wederkomst zijn onafscheidelijk.

4. Gods eer

De opdracht, de belofte, het zicht op de wederkomst... Het zijn allemaal zaken die het belang van zendingswerk onderstrepen. Maar wat is het grootste argument? Dat de hele aarde Gods lof weer zou verkondigen. Moeten we niet eerlijk zeggen dat we daar vaak zo weinig zicht op hebben? Dat we er aan gewend zijn dat de lofzang op aarde maar uit weinig monden klinkt? Jesaja roept ertoe op: 'Psalmzingt den HEERE, want Hij heeft heerlijke dingen gedaan; zulks zij bekend op den ganse aardbodem' (Jes. 12:5). Psalm 96:3 zingt: 'Vertelt onder de heidenen Zijn eer, onder alle volken Zijn wonderen'. Om niet meer te noemen: 'Want de aarde zal vervuld worden, dat zij de heerlijkheid des HEEREN bekennen, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken' (Hab. 2:14). Wat een wonder dat de Heere voor dat werk mensen wil inschakelen. Werkers op de velden, bidders op het thuisfront. Mogen we dan de volken het Woord van de Koning onthouden? Wat gebeurde er met de knecht die zijn pond in een zweetdoek had weggelegd?

Wat is getrouw makende genade nodig. En wie is tot deze dingen bekwaam? Ons past een ootmoedig buigen: 'Ja Heere, wij zullen in Uw Naam handeling doen, totdat U komt!'

(slot)

De islam als heilloze godsdienst [3]

Moslims onder de zon met een bewolkte hemel?

ds. C. Sonneveld,
Krabbendijke

In het eerste artikel maakten wij kennis met vrijzinnige theologen ('ecumenicals'). Zij zien weinig verschil tussen Allah en de God van de Bijbel. Vervolgens hebben wij gelet op de evangelische beweging ('evangelicals'). Terwijl men in deze kringen altijd sterk afwijzend stond tegenover de islam, is er inmiddels veel veranderd.

Hoe ligt dat in de reformatische kring? Met die vraag willen we ons bezighouden in dit artikel. Is ook onder ons de zaak aan het schuiven?

In 2005 belegde het Deputaatschap voor Studerenden een zomerconferentie over de islam. Een van de sprekers was drs. J.J. Grandia. 'Allah is niet dezelfde als de God van de Bijbel', zo stelde hij. Zijn oordeel over de islam was niet erg positief. Het krantenverslag over deze bijeenkomst opende dan ook met de kop: 'Islam heeft antichristelijke trekken'. Daarop kwam een reactie van drs. W.C. Polinder, voormalig zendingswerker van de Gereformeerde Gemeenten in Guinee. In het RD van 17 september schreef hij een opiniebijdrage onder de titel: 'Allah kan de God van de Bijbel zijn', met als ondertitel 'Overeenkomsten tussen christendom en islam benadrukken is vruchtbaarder'. Polinder vreest dat de visie van Grandia belemmerend werkt voor evangelisatiewerk onder moslims. Een duidelijk andere benadering dus. Hoe komen deze twee islamkenners tot hun standpunt?

Saambinder-artikelen

Grandia heeft zijn gedachten in meerdere publicaties ontvouwd. Kort na genoemde conferentie schreef hij zes artikelen in De

Saambinder en werkte hij mee aan "Mohammed of Christus?", een artikelenbundel van het Deputaatschap Evangelisatie. In De Saambinder schrijft Grandia het volgende: 'Mohammed annexeert Isa, maar berooft Jezus van Zijn borgwerk. Is er dan sprake van een gemeenschappelijke basis? Nee! Mohammed annexeert God als Allah, maar berooft Hem van Zijn kinderen. Is er dan nog sprake van een gemeenschappelijke basis? Nee!' Zijn er dan geen overeenkomsten tussen het christendom en de islam? Grandia ontkent dat niet, maar hij is er niet van onder de indruk: 'De islam plaatst bijbelse noties in een heel ander daglicht. De ontkenning van Christus als Borg en Middelaar, het afwijzen van de Drie-eenheid, het niet erkennen dat mensen in zonden gevallen zijn, heeft vergaande consequenties. Zo ver, dat zaken die gemeenschappelijk lijken te zijn, zoals de schepping van de wereld, het oordeel dat komt, de heiligheid van God, uiteindelijk onvergelykbaar anders zijn dan de Bijbel ons voorhoudt'. (...) 'Uit al deze zaken komen we tot de slotsom dat Allah onvergelykbaar is met de levende God der Schriften. Wie Jezus niet als Zoon van God erkent, wie de Drie-eenheid afwijst, wie God de Vadernaam onthoudt, ontnemt God zulke wezenlijke zaken dat het blasfemisch (godslasterlijk,

CS) wordt om Allah gelijk te stellen met de God der Schriften. Wie stelt dat Allah en onze God gelijk zijn, overtreedt het eerste gebod van de wet, waarin ons gezegd wordt geen andere goden naast God te dienen.'

Opmerkelijk zijn de laatste woorden van Grandia: 'Dat brengt ons tot de conclusie van G. Voetius, die zegt dat de islam een ontkenning is van de ware God en een bederf van de leer van het verbond. Ja, het is een volkomen afvallige godsdienst, een verdraaiing van bijbelse noties. Het is een post-christelijke religie, waarin de afwijzing van het christendom niet per ongeluk plaatsvindt, maar welbewust. Grandia onderschrijft dus de visie van Voetius, de bekende theoloog van de Nadere Reformatie.

Chapman

Polinder sluit zich liever aan bij Colin Chapman. In zijn boek "Kruis en halve maan" noemt Chapman de vraag of God en Allah dezelfde zijn een strikvraag. Zo eenvoudig ligt het volgens hem niet. Er zijn zowel overeenkomsten als verschillen. Voor Polinder wegen de overeenkomsten zwaarder. Niet dat de overeenkomsten meer zijn dan de verschillen. Maar zij vormen wel 'een belangrijk aangrijpingspunt in de ontmoeting'.

Om dit duidelijk te maken gebruikt Polinder het beeld van de zon. De zon is overal dezelfde, maar mensen kunnen haar heel verschillend ervaren. In Guinee schijnt de zon zeer krachtig; in het barre noorden is het koud. De mensen daar voelen soms wel de warmte van de zon en zien ook weleens flarden licht, maar de zon gaat er vaak schuil achter de wolken. Zo is het ook met de moslims. Hoewel ze leven onder 'de zon' (God), zit er een 'wolkendek' voor (verkeerde gedachten over Hem). Christenen hebben de taak om die wolken weg te nemen, zodat moslims een beter zicht op God krijgen.

Zijn er dan verschillende heilswegen tot God? Nee, zegt Polinder, maar de opvatting van Grandia is te stellig. 'Laten we oppassen dat we door een sterk antithetische houding mogelijk wel discussies winnen, maar geen moslimvriend(inn)en voor onze Heere Jezus Christus'. Daar zit iets in. Maar gaat het ook niet om de waarheid? Staat die niet voorop? Daarom gaan we toch liever met Voetius mee.

(wordt vervolgd)

De orde des heils [7]

De heiligmaking

De rechtvaardigmaking verandert wel veel vóór de mens, maar het verandert nog niets áán de mens. Ds. A. Hellenbroek geeft aan: 'de rechtvaardigmaking geschiedt buiten de mens en de heiligmaking geschiedt in de mens'. Dat is het grote verschil tussen deze twee weldaden.

ds. A. Schot,
Nunspeet

De rechtvaardigmaking is een rechterlijke uitspraak waardoor het vonnis wordt opgeheven. De zondaar wordt vrijgesproken, maar hij is nog altijd een zondaar! Een boef die wordt vrijgesproken van strafvervolging is nog wel een boef. Om zijn streken af te leren moet hij heropvoeding krijgen. Nu zou het kunnen lijken dat de rechtvaardigen blijven doorleven in hun goddeloosheid. De straf is immers toch kwijtgescholden? Sommigen leren dat ook: 'laat ons de zonden doen opdat de genade des te meerder worde'. Het anti-nomianisme is een oud verschijnsel. Maar deze mensen knippen de schakel van de heiligmaking uit de orde des heils.

Uit de rechtvaardigmaking vloeit de heiligmaking. Die twee weldaden zijn wel onderscheiden, maar niet te scheiden. Als er geen heiligmaking is kan er ook geen sprake zijn van rechtvaardigmaking. Het woord rechtvaardigen wordt in de Bijbel ook gebruikt voor het *leven* van de ware godzaligen. De rechtvaardigen gaan ook rechtvaardigheid betrachten.

Passieve heiligmaking

Er is een rechtvaardigmaking in de wedergeboorte. Zo is er ook een heiligmaking in de wedergeboorte. De zondaar gaat in de wedergeboorte immers over in Christus. In Christus is hij heilig geworden. We noemen dit de passieve heiligmaking. Maar wat de zondaar in Christus heeft, moet ook wor-

den toegepast: de actieve heiligmaking. Het toe-eigenen wat Gods kinderen in Christus hebben is een werk van de Heilige Geest (doopformulier).

Vanaf de wedergeboorte komt er een strijd tegen de zonden. Het verstand wordt verlicht, de wil wordt vernieuwd, de hartstochten geregeld en de wandel gezuiverd. De wedergeboorte omvat alle delen van de mens. Maar per deel gaat die vernieuwing stukje voor stukje. Het verstand is niet geheel verlicht, de wil is niet geheel vernieuwd, de hartstochten zijn niet geheel geregeld en de wandel is niet geheel gezuiverd. Daarom is de wedergeboren zondaar eerst nog zo blind in het stuk van de heiligmaking. Vaak is bij bezig op een wettische manier. Hij bedoelt het wel goed, maar hij gaat helemaal verkeerd te werk.

Een echte *verdieping* in de heiligmaking ontstaat na de doorleving van de rechtvaardigmaking. Vandaar dat deze schakel hier pas aan de orde komt. Niet dat de heiligmaking hier pas begint, maar het gaat hier over de *heilsorde*. In de orde van de toepassing gaat de rechtvaardigmaking altijd aan de heiligmaking vooraf. Gods kinderen krijgen Christus nodig om gerechtvaardigd te worden. Het is een diepere les dat zij Christus ook nodig hebben om heilig te worden. We noemen dat de evangelische heiligmaking.

In de heiligmaking zijn Gods kinderen arm in zichzelf. Ze worden ook steeds armer in zichzelf. Mensen die de rechtvaardigmaking hebben beleefd, zijn geen gearriveerde christenen. Ze zeggen met Paulus: 'Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?' Hun oude mens moet sterven, en dat valt niet mee. Ik hoorde pas een uitspraak van een oud-ouderling uit één van onze gemeenten. De man had van de Heere een vrijbrief ontvangen (de rechtvaardigmaking). Maar zei hij: 'mijn vrijbrief is zo beduimd (groezelig), zou de Heere hem nog wel kunnen lezen?' Als de heiligmaking functioneert, zal een mens nooit prat kunnen gaan op zijn rechtvaardigmaking.

Dagelijkse strijd

De heiligmaking is een dagelijkse strijd. Een dagelijkse bekering is nodig. De Heere Jezus gebruikt voor Petrus het beeld van de wassing. Iemand die gewassen is, maakt toch voortdurend zijn voeten vies. Hoe onbevattelijk dat Jezus dat werk van de voetwassing wilde verrichten. De zondaar komt erachter: 'Het goede dat ik wil, dat doe ik niet'. Het is een dagelijks struikelen in vele dingen. En dat doet zo'n smart.

Zo leert de Heere Zijn kinderen uit Christus te leven. Johannes zei: 'Hij moet wassen en ik minder worden'. Gods kinderen leven in wie zij in zichzelf zijn: ik ben zwart (in mijzelf), doch liefelijk (in Christus).

De heiligmaking is dus geheel iets anders dan uitwendige verbetering. De Heere Jezus vergelijkt dat bij 'witgepleisterde graven'. De buitenkant kan zo schoon zijn, maar van binnen heerst de dood. De echte heiligmaking komt op aarde ook nooit klaar. Er kan zelfs een terugval zijn in de heiligmaking. Maar er is geen afval der heiligen. De heiligmaking is een werk van God, Die nooit laat varen het werk wat Zijn hand begon.

Gods kinderen kunnen zelfs verzekerd worden van hun heiligmaking. Paulus zegt ook: 'Ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij'. De heiligmaking wordt voltooid in de heerlijkmaking. Dat is de volgende schakel in de orde des heils.

(wordt vervolgd)

Pastoraat in de praktijk [6]

Andere kerkverbanden

In de praktijk van het kerkelijk leven is het onvermijdelijk dat je met andere kerkverbanden te maken krijgt. Een gevoelig onderwerp waar misschien meer over gedacht en geroddeld dan geschreven wordt. Toch wil ik het er maar op wagen. Een beetje vanuit de praktijk met de hoop dat die of gene een stuk kramp kwijtraakt. Want kramp is er als het over andere kerkverbanden gaat!

ds. H. Hofman,
Kalamazoo (VS)

Als student is het me overkomen dat ik er op aangekeken werd als er mensen uit een ander kerkverband onder mijn gehoor zaten. Wat een ramp, dacht ik dan... In Nederland ligt het naast gevoelig toch allemaal nog wat genuanceerder. Denk alleen aan onze reformatorische scholen waar soms vijf of meer kerkverbanden samenscholen. En Bolivia? Ach, daar was je al blij als iemand ter kerke kwam, en wist men amper wat een kerkverband was. Ik heb het maar van horen zeggen, maar toen iemand eens aan wijlen ds. G. Schipaanboord vertelde dat

wijlen ds. G. Schipaanboord

hij van Artikel 31 was, gaf deze het nogal ad rem als antwoord: 'en ik ben van artikel 32, 'Welzalig hij wiens zonden zijn vergeven...'

Wat ik bedoel met 'kramp' wil ik illustreren met een voorval, nu alweer enige tijd geleden. Ik betrek de les maar op mezelf, dan trap ik hopelijk niemand op de tenen. We spraken ergens in den lande een meditatie uit. Eén van de luisteraars zat op het puntje van zijn stoel en zat 'mee te preken'. Mooi was dat om mee te maken. Storend was het in ieder geval niet. Op het moment dat ik bij de climax van mijn betoog kwam, was de geachte luisteraar mij al voor en zei hardop: 'Voorbij, klaar, afgelopen'. Toch had ik niet de indruk dat hij 'amen' had gezegd voordat ik het had gedaan. Integendeel, ik had sterk het gevoel dat hij een 'afnemer' was, zoals we dat weleens noemen. Na afloop van de bijeenkomst wilde ik toch weleens graag weten wie nu deze 'meepreker' was. En ziedaar, hij kwam al op me af. Een aardig gesprekje volgde, gemoedelijk, spontaan, uit het hart, van hart tot hart, over de wegen die de Heere met Zijn kinderen houdt. Maar ik 'preekte' volgens deze luisteraar niet zoals hij gewend was van mijn kerkverband. Dat wilde hij toch wel even kwijt.

Voor mij was dat wel even schrikken want stel je voor... Hopelijk gingen de verschillen niet over wezenlijke zaken. Enfin, ik wilde nu maar wat graag weten bij welk kerkverband

deze bewuste luisteraar dan toch hoorde. Maar ik kreeg een ontwijkend antwoord. 'Ik geloof niet in kerkverbanden', zo werd mij toevertrouwd. Ik vroeg: 'Wie heeft u dat geleerd?' 'De Heere!' zo klonk het beslist. Of dit ook inderdaad het geval was geweest, laat ik maar liggen.

Later kreeg ik het toch voor elkaar om erachter te komen waar die bewuste luisteraar nu vandaan kwam. En nu komt het. Toen ik hoorde dat het de OGG was, betrapte ik mezelf erop dat ik wat gerust gesteld was! En dát sloeg nu even later naar binnen, maar dan wel in corrigerende zin. Want stel je voor als de CGK of PKN genoemd was..., of nóg verder weg. Dan had ik wel een andere conclusie getrokken.

Plotseling realiseerde ik mij hoe bepalend het antwoord van deze meepreker was in mijn beeldvorming over hém! Het kerkverband bleek bepáland voor mijn evaluatie... En dat heb ik dus tégen kerkverbanden. En wat ik er vóór heb, is dat we maar trouw moeten zijn op de post waar de Heere ons in Zijn voorzienig bestel een plaats gaf. Tegenwoordig ontmoet je veel stelletjes die voor het trouwen 'de zoektocht' maken. En dan mogen we 'blij' zijn als ze bij ons uitkomen. Ik heb er regelmatig ontmoet. En dan moet de dominee adviseren. Hij mag het alleen nog goedvinden. Maar ik vind het een teken van de tijd.

Ik moet nogal eens denken wat collega's uit andere kerkverbanden mij toevertrouwd: 'Wees zuinig op en dankbaar voor wat je nog hebt'.

Kerkverbanden lijken wel supermarkten te zijn geworden waar je naar hartenlust kunt shoppen. Ik moet nogal eens denken wat collega's uit andere kerkverbanden mij toevertrouwd: 'Wees zuinig op en dankbaar voor wat je nog hebt'. En dat is een waarschuwing die ik in alle ootmoed graag ter harte wil nemen. En dat gezegd hebbend, het verschil tussen kerkisme en een gezond kerkelijk besef maar goed voor ogen blijven houden. Het eerste is zondige hoogmoed, het tweede Bijbels verdedigbaar. Straks blijft 'artikel 32' over voor het volk dat om Christus' wil vergeving van ongerechtigheid zal hebben. En waar dát nu gemist wordt, blijft de eeuwige rampzaligheid over. Ook zonder kerkverband.

Twee bundels Bondstheologie [1]

ds. J.M.D. de Heer,
Middelburg

Binnen de gereformeerde gezindte doen zich allerlei ontwikkelingen voor, ook op het gebied van de theologie. Bij het afscheid van dr. J. Hoek als hoogleraar verschenen twee boeken die inzicht geven in de theologie zoals deze zich ontwikkelt in de Gereformeerde Bond. Daarin klinkt ook forse kritiek door op de geloofsleer waarin onze gemeenten zich herkennen.

De hervormde dr. J. Hoek is zonder meer een veelzijdig theoloog. Hij heeft zijn talenten ook bepaald niet in een zweetdoek opgeborgen. Bekend werden zijn ethische boeken over het huwelijk en over vragen rondom het sterven.

Gaandeweg ging de hervormd-gereformeerde predikant zich meer verdiepen in dogmatische onderwerpen. Hij schreef over de toekomstverwachting, de verzoening en de gereformeerde vroomheid. Het laatste onderwerp bracht hem ook op het terrein van de evangelische beweging en de charismatische vernieuwing. Hiervoor stelde dr. Hoek zich in toenemende mate open. Dr. Hoek werd in Groningen hoogleraar vanwege de Gereformeerde Bond. Bij zijn afscheid verscheen een bundel onder de titel "Jan Hoek. Theoloog tussen preekstoel en leerstoel" (uitg. Boekencentrum, Zoetermeer, 176 blz.; € 24,90). Daarin wordt het werk van de hoogleraar doorgeleefd. Tevens verscheen er een boek van dr. Hoek zelf over de omgang met God. Al lezend kreeg ik de overtuiging dat deze twee boeken helder laten zien hoe de theologie in kringen van de Gereformeerde Bond zich ontwikkelt. Daarbij dacht ik: Ik zie de Gereformeerde Bond en de Gereformeerde Gemeenten zich (helaas!) eerder van elkaar verwijderen dan dat er toenadering is. In een tijd van voortgaande ontkerkelijking is dat een ingrijpende vaststelling.

Prediking

In een artikel over de prediking van ds.

Hoek komt naar voren dat deze sterk vanuit het verbond denkt en preekt. Deze verbondsmatige prediking wordt onder tusschen afgezet tegen een 'kenmerkenprediking die geloofsonzekerheid in de hand werkt'. Dat is een forse uitspraak. Nog erger wordt het als dr. M. van Campen in het spoor van dr. Hoek schrijft: 'Wat heeft de gemeente aan het uitvoerig schilderen van ervaringen die mensen in het verleden of heden hebben opgedaan in hun leven met God?'

Zo'n uitspraak geeft verdriet en vervreemding. Hoe uitvoerig spreekt de Bijbel zelf over dit leven met God van zoveel Bijbelheiligen. Rijke lessen liggen hierin. Prekenboeken van de Gereformeerde Bondspredikanten G. Boer en W.L. Tukker laten dit zien. Gods weg met elk van de Zijnen is anders, maar er is ook een rode draad van eenzelfde bevinding van zonde en genade, schuld en verzoening, afzwerfen en teruggebracht worden.

Een prediking die hiervoor aandacht vraagt, is een schriftuurlijk-bevindelijke prediking die de gemeente nodig heeft. De bevinding der heiligen, zoals deze uit Gods geïnspireerde Woord opkomt, geldt als een toetssteen voor het heden. Het moet toch mogelijk zijn elkaar hierin te herkennen? Of gaan hier een voorwerpelijke en een onderwerpelijke prediking uit elkaar?

Dr. Hoek zelf stelde nog niet zo lang geleden dat een verbondsmatige prediking ertoe geleid heeft dat het separerende element is gaan ontbreken. Ik dacht: Dat is een dramatische ontwikkeling! Het is mijn har-

telijk uitzien dat dit tot bezinning leidt. Een bezinning die ook ons aangaat. Een prediking waarin de separatie ontbreekt, een prediking die algemeen wordt, misvormt de gemeente en kweekt een geslacht waarvoor genade vanzelfsprekend wordt.

Evangelisch

De hoogleraar A. van de Beek toont zich in zijn bijdrage kritisch tegenover de openheid van dr. Hoek voor de evangelische beweging. Volgens hem is Hoek te meegaand ten opzichte van de moderne mens die meer gevoel en ervaring in de kerkdienst wil hebben. Hij schrijft waarschuwend zinnen over de eigentijdse cultuur: 'Waar die eenmaal een voet tussen de deur heeft, krijgt men hem niet makkelijk meer buiten. Voor je het weet, rijd je op twee sporen, half spoor op de weg van de kerk en half spoor op de brede weg van de hedendaagse cultuur - tot de onoverbrugbare kloof zichtbaar wordt.'

Volgens Van de Beek is Hoeks openheid voor het evangelische denken een signaal dat hij, 'zoals het merendeel van de hedendaagse theologen, het essentiële verschil tussen Gods keuzen en menselijke keuzen - dat de klassieke theologie, tot en met de reformatoren, strikt in het oog hield - niet meer onderkent.'

Naar mijn overtuiging is dit een rake opmerking, waar ook wij onze winst mee kunnen doen.

Hoe uitvoerig spreekt de
Bijbel zelf over dit leven met
God van zoveel Bijbelheiligen.
Rijke lessen liggen hierin.

Evolutie

Een derde ontwikkeling binnen de Gereformeerde Bond vinden we in het artikel van de huidige hoogleraar G. van den Brink. Daarin klinkt, opnieuw, zijn openheid door voor het evolutionaire wereldbeeld en het streven om dit te verbinden met de klassieke theologie. De voorzitter van de Bond, ds. A.J. Mensink, heeft zich over deze keuze kritisch uitgelaten. Van den Brink blijft evenwel dit pad met overtuiging bewandelen. Wat dit voor de Gereformeerde Bond gaat betekenen, is op dit moment niet duidelijk, maar ik denk dat de gevolgen groot zijn. Een andere manier van Bijbellezende lijkt het gevolg te zijn.

(slot volgt)

De taal der bevinding [18]

Water onder het schip

Een dienaar des Woords zal, als het goed is, in de verkondiging des Woords verlegen zijn om de werking van Gods Geest. Natuurlijk, het is al groot wanneer het Woord op een ordelijke wijze gebracht wordt tot de hoorders; dat er aandacht is voor het Woord en zeker wanneer er wat beslag mag zijn dóór het Woord. Maar voor een prediker is het een genadig voorrecht wanneer hij mag bemerken bij het uitdragen van het Woord dat de Geest er in meekomt. Wat is iedere prediker daarin diep afhankelijk.

ds. J. Schipper,
Leerdam

Plant van naam

In dit verband horen we wel eens de uitdrukking: *water onder het schip krijgen*. Om een schip een goede vaart te geven, is er natuurlijk water nodig. Dan kan zo'n schip vooruit. Het gaat als het ware vanzelf. Zo is het ook met de werking des Geestes. Maar wat is dan in feite onmisbaar in de prediking? Dat we Christus op het oog hebben!

Wijlen ds. L. Rijksen zei dat in vroeger dagen nogal eens op de Theologische School tot de studenten: 'Als je die Plant van naam (Ezech. 34) in het middelpunt krijgt in de prediking, dan krijg je water onder het schip en dan krijg je Jezus in het schip'. Als het goed is, zal een rechtgeaarde prediker toch steeds weer verloren Adamskinderen willen wijzen op die geheel enige Borg en Zaligmaker. Zo een nietig instrument te zijn om de hemel te planten en de aarde te gronden. Maar het is de Heilige Geest Die

de woorden voor Gods kinderen en knechten in het hart brengt.

Ds. J.R. van Oordt

In de tweede helft van de negentiende eeuw en in de eerste helft van de vorige eeuw was Jan Rokus van Oordt (1859-1942) in de Gereformeerde Gemeenten een markant figuur. Hij had een beschaafd linkeroog, maar ds. H. Kieviet van de gemeente te Veenendaal zei: 'Die leraar kijkt scheel de wereld in, maar hij kijkt recht in je hart'.

Van Oordt was een voorstander van verantwoorde Bijbelstudie en maakte thuis ook notities, maar kon daarmee op de kansel niet uit de voeten. Derhalve sprak hij uit het hoofd. Dat wil niet zeggen dat hij soms geen moeite had de tijd vol te krijgen. Hij keek dan regelmatig met zijn rechteroog op zijn horloge. Ook als hij vaak uitdrukkingen gebruikte als 'Immers, waar-

lijk en aldus' of 'desnietteenstaande al de grote weldaden' voelden de kerkgangers wel aan dat de Geest niet zo in de raderen was. Maar doorgaans preekte hij gemakkelijk en bleek er water onder het schip.

Wind in de zeilen

Ook ds. W.C. Lamain was geen vreemde van de genoemde uitdrukking en de inhoud ervan op de kansel. Hij schreef in een brief van 14 augustus 1950 vanuit Grand Rapids: 'De gezalfde leraars zijn ambassadeurs van de hemel. Zij zijn uitgezonden om wet en evangelie, leven en dood, vloek en zegen te verkondigen. Vele benamingen geeft Gods Woord aan de gezonden leraars om daardoor uit te drukken de voortreffelijkheid van hun arbeid en bediening. Tegenwoordig gaat bijna alles met stoom; wij drukken maar op een knop en het gaat vooruit. Vroeger moesten de schippers wachten op een gunstige wind en een goed tij. En als er dan water onder het schip was, en wind in de zeilen, wat ging het dan goed. Och broeders, 't is gelukkig, als wij bij wijze van spreken nog maar geen motor in onze boot hebben, maar op de wind en het water des Geestes moeten wachten'.

Zelf leerling

Zonder de Geest gaat het niet, maar dat sluit een goede voorbereiding bepaald niet uit. Het was niemand minder dan Johannes Calvijn, die de nadruk gelegd heeft op een ijverige bestudering van Gods Woord: 'Wij moeten allen leerlingen zijn van de Heilige Schrift, tot het einde toe; ook zij die geroepen zijn het Woord te verkondigen. Als wij de kansel beklimmen, dan is dat onder deze voorwaarde, dat wij zelf leren, terwijl we anderen onderwijzen'. Samengevat: eerst luisteren en dan spreken.

Toepassing

Het is dus voor een prediker aangenaam wanneer hij gemakkelijk preekt en zijn woorden goed kwijt kan. Dat betekent echter niet automatisch dat er vervolgens ook veel gehoord wordt van wezenlijke vrucht op de prediking in de gemeente. Het komt aan op de toepassende werking van Gods lieve Geest. En dan is de Heere vrij om ook een prediking te zegenen, waarvan de voorganger moet zeggen: 'Het ging van geen kant'. Dan valt de dienaar er buiten en dan krijgt God de eer!

Materiaal opvoedgroepen van deputaatschap KGJO

Deputaatschap Kerk,
Gezin, Jeugd
en Onderwijs

Er ontstaan in verschillende gemeenten binnen en buiten ons kerkverband spontaan opvoedgroepen, soms op eigen initiatief van ouders, soms op initiatief van de plaatselijke kerkenraad. Het Deputaatschap Kerk, Gezin, Jeugd en Onderwijs (KGJO) ziet opvoedgroepen als een mogelijkheid om ouders te helpen bij hun opvoedingspraktijk en opvoedingsverlegenheid van ouders te verminderen.

Het is wel van belang om dergelijke initiatieven te structureren en in deze initiatieven altijd de plaatselijke kerkenraad te betrekken. Afgelopen jaar is door een aantal opvoedgroepen gevraagd naar materiaal dat praktisch en concreet kan helpen bij de invulling van een bijeenkomst van een opvoedgroep. Dit heeft er in geresulteerd dat KGJO, in samenwerking met verschillende organisaties binnen de Gereformeerde Gemeenten, thematisch materiaal heeft ontwikkeld voor opvoedgroepen.

Bijbelse bezinning

Graag geven we u door middel van dit artikel wat meer inzicht in het materiaal. Dit materiaal kenmerkt zich vooral door de praktische vormgeving. Het materiaal geeft allereerst handreikingen voor een stukje Bijbelse bezinning op het onderwerp. Daarnaast biedt het een theoretisch kader (van ongeveer twee A-4tjes) om de theoretische achtergrond van het onderwerp te belichten. Tot slot biedt het materiaal verschillende verwerkingsvormen (praktische casussen, discussievragen en stellingen en een creatieve verwerkingsvorm), waarbij ouders gestimuleerd worden om met elkaar in gesprek te gaan.

De volgende 18 onderwerpen zijn afgelopen half jaar ontwikkeld en worden be-

schikbaar gesteld voor opvoedgroepen:

- 1) Rol van ouders:** Goede voornemens (de rugzak van thuis), Rol van vader en moeder
- 2) Ontwikkelingspsychologie**
Algemeen: Opvoedingsstijlen, Hechting
Kind: Wanneer begrijpt mijn kind wat (cognitieve ontwikkeling), communiceren met je kind (spraak-taal ontwikkeling), regels en grenzen stellen, seksuele opvoeding en mediawijs opvoeden
Tiener: Loslaten en vasthouden, kennis van het puberbrein (verschijnt in januari), communiceren met je tiener, seksuele opvoeding en begeleiding en mediawijs opvoeden
- 3) Bijbelse opvoeding**
Algemeen: Waarom opvoeding in de lijn van de Bijbel, gewetensvorming
Kind: Bijbel lezen met kinderen
Tiener: Huisgodsdienst met tieners

Een opvoedgroep kan op verschillende manieren inhoud geven aan een bijeenkomst. Hieronder wordt een aantal opties uiteengezet. In overleg met de ouders van de opvoedgroep en de kerkenraad kan gekozen worden voor de vorm die het best past bij de gemeente en de groep.

- Aan de hand van thematisch aangeboden materiaal dat is ontwikkeld vanuit het Deputaatschap KGJO met een

structuur die tijdens een bijeenkomst gehanteerd kan worden door de opvoedgroep.

- Aan de hand van een door de opvoedgroep gekozen boek met daarin bijvoorbeeld gespreksvragen. Ter voorbereiding van een bijeenkomst kan een gedeelte van het boek worden gelezen en dit boek kan worden besproken (waar mogelijk aan de hand van gespreksvragen) tijdens de bijeenkomst. Bij het Deputaatschap KGJO kan een boekenlijst worden opgevraagd waarop boeken staan die geschikt zijn voor behandeling binnen een opvoedgroep.
- Aan de hand van een idee van de opvoedgroep zelf of van de kerkenraad. Er zijn namelijk ook andere initiatieven voor materiaalontwikkeling gestart. Nadere info is te verkrijgen bij de coördinator Toerusting.

Als u interesse heeft in het materiaal, er vragen over hebt of het wilt bestellen, neemt u dan contact op met de coördinator Toerusting. Mocht u daarnaast advies willen krijgen in het opzetten van een opvoedgroep in uw gemeente, vraagt u dan het visie- en adviesdocument op. Hierin wordt u geadviseerd hoe u zich binnen uw kerkelijke gemeente, in overleg met de kerkenraad, op dit onderwerp kunt bezinnen.

Aan het bestellen van het materiaal is een bepaald bedrag verbonden. Geprobeerd wordt dit bedrag zo laag mogelijk te houden. Als een opvoedgroep onder verantwoording van de kerkenraad staat, worden de kosten over het algemeen betaald door de kerkenraad. Mocht u als particulier het materiaal willen gebruiken, vraagt u dan de prijs op bij de coördinator Toerusting.

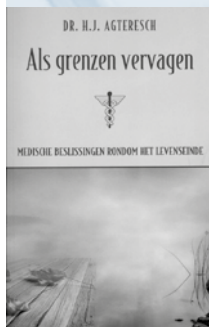
Een hand en een voet

Het doel van opvoedgroepen moet zijn om als gemeenteleden elkaar tot een hand en een voet te zijn (1 Kor. 12), elkaar te steunen in een vertrouwde omgeving waarin van hart tot hart met elkaar gesproken kan worden over opvoeding en opvoedingszorgen en waarbij ouders in een veilige omgeving handvatten krijgen voor de (godsdienstige) opvoeding van hun kinderen. Het is het uitzien van het deputaatschap dat onze kinderen zouden worden opgevoed in de vrede des Heeren.

U kunt de coördinator Toerusting benaderen door te bellen naar het nummer 0348-489968 of te mailen naar coordinator@kgjo.nl

Boekennieuws

"Als grenzen vervagen; medische beslissingen rondom het levenseinde", dr. H.J. Agteresch; uitg. Den Hertog, Houten; ISBN 978 90 331 2736 6; 90 blz.; € 8,90.

Als grenzen vervagen; medische beslissingen rondom het levenseinde

De toename van medisch-technische mogelijkheden plaatst artsen, patiënten en familie steeds vaker voor moeilijke beslissingen, met name in de laatste fase van een ongeneeslijke ziekte. Moet en mag alles wat kan, of zijn er op dat punt ook grenzen? Wat is zinvol levensverlengend handelen, en wat is zinloos rekken van het stervensproces? Moeten we altijd voeding en vocht blijven toedienen aan een patiënt? Moet er altijd een antibioticum gegeven worden bij een infectie? Hoe staan we tegenover reanimatie, of de vraag om orgaandonatie? Wanneer mag kunstmatige beademing worden gestaakt? Hoe dubieus is het gebruik van morfine?

In 2002 heeft de auteur, destijds internist, momenteel student aan de Theologische School van de Gereformeerde Gemeenten, hierover in De Saambinder al een aantal artikelen geschreven die in 2003 gebundeld zijn tot een handzaam en lezenswaardig boekje.

Vanwege nieuwe ontwikkelingen is de tekst in de recent verschenen vierde druk op een aantal plaatsen aangepast, vooral in het hoofdstuk over euthanasie. Verder is een hoofdstuk over palliatieve sedatie toegevoegd.

Aan de hand van concrete situaties gaat de auteur dieper op de hiervoor genoemde onderwerpen in. Hij hanteert daarbij een indeling in een zwart gebied (niet geoorloofde handelingen), een wit gebied (geoorloofde zorg) en een groot grijs gebied waar een aantal zaken afgewogen dient te worden om tot een juiste beslissing te komen. Uitgangspunt bij deze afwegingen is de Bijbelse ethiek. Vervolgens wordt getoetst aan de hand van de medische aspecten (onder meer het verwachte verloop van de ziekte), de me-

disch-ethische uitgangspunten van arts en patiënt (onder meer de visie op kwaliteit van leven), en tenslotte het wettelijk kader waarbinnen de beslissing genomen wordt (bijvoorbeeld bij een wilsonbekwame patiënt).

Terecht wijst de auteur nadrukkelijk op het belang van een duidelijke communicatie. Er kan snel onbegrip of wantrouwen ontstaan wanneer arts en patiënt of familie zich niet duidelijk uitspreken over hun overwegingen en verwachtingen. Als huisarts mis ik de bespreking van specifieke beslissingen in de thuissituatie. Wanneer is het bijvoorbeeld zinvol om toch nog onderzoeken of ingrepen te laten verrichten als vervoer naar een ziekenhuis voor een patiënt erg belastend wordt? Heeft een ziekenhuisopname nog meerwaarde boven terminale thuiszorg?

Samengevat, een boekje wat heel concreet en evenwichtig ingaat op vragen waar zorgverleners, patiënten en familie zich soms plotseling voor geplaatst kunnen zien. Maar ook voor ambtsdragers bevat het veel waardevolle informatie. Eigenlijk zou iedereen dit boekje moeten lezen.

T. Dorresteyn, Edeveen

"Dagelijks onderwijs. dagboek bij de Bijbel met uitleg en de Kanttekeningen-bijbel"; predikanten uit de gereformeerde gezindte; uitg. De Ramshoorn, Goes; ISBN 9789461150912; 372 blz.; € 17,50.

Dagelijks onderwijs

Bij uitgeverij De Ramshoorn verscheen een dagboek, dat aansluit bij de Bijbel met uitleg en de kanttekeningen. Twintig predikanten uit de gereformeerde gezindte werkten eraan mee, waaronder zeven ambtsbroeders uit onze gemeenten.

De scribenten behandelen meestal een vervolg. Uit het Oude Testament komt onder andere het leven van Abraham, Jozef en Jefta aan de orde. Thema's uit het Nieuwe Testament zijn onder meer: de Samaritaanse vrouw, de 'Ik ben'-teksten uit het Johannes-evangelie en de gemeenten van Klein-Azië. Zo'n vervolg is boeiend, ordent de gedachten en nodigt uit tot verder lezen. Achterin staan meditaties voor de kerkelijke feestdagen, zodat het dagboek niet aan een jaar gebonden is.

Na de dagtekst is de verklaring uit de Bijbel met uitleg opgenomen, terwijl onderaan de bladzijde de bijbehorende kanttekeningen staan. In het dagboekstukje zelf zijn de citaten uit de Bijbel met uitleg en de kanttekeningen gecursiveerd weergegeven.

Wat de behandeling van de kanttekeningen betreft, is er verschil tussen de meditaties. Niet altijd worden de kanttekeningen in het stukje letterlijk geciteerd en cursief afgedrukt. Andere keren gebeurt dit wel. Op zulke plaatsen blijkt extra duidelijk welke rijk-

dom er in de kanttekeningen ligt opgesloten. Soms wijkt men af van de verklaring van de Bijbel met uitleg en wordt er gekozen voor de uitleg van de kanttekenaren (bijvoorbeeld meditatie over Psalm 23:5). Het is inderdaad goed om te beseffen dat de schrijvers van de Bijbel met uitleg ook exegetische keuzes hebben moeten maken. Daarom blijft het belangrijk dat we naast de Bijbel met uitleg de kanttekeningen en andere verklaringen gebruiken. Het dagboek is een mooie uitgave. De correctie van spelling, stijl en lay-out had op sommige punten meer aandacht moeten hebben. Dan was onder meer de onjuiste titel boven de meditaties over de genezing van de knecht van de Romeinse hoofdman (17-20 augustus) zeker opgemerkt. We bevelen dit dagboek van harte aan, tot 'dagelijks onderwijs'.

ds. S. Maljaars, Meliskerke

Kerknieuws

BEROEPINGSWERK

Beroepen:

Te Zwolle, ds. G. van Manen te Elspeet.

Bedankt:

Voor Oostkapelle,
ds. S.W. Janse te 's-Gravenpolder;
Voor Rotterdam-Alexanderpolder,
ds. J. IJsselstein;
Voor Scherpenisse,
ds. B.J. van Boven te De Valk-Wekerom.

VERSLAG VERGADERING CLASSIS ROTTERDAM 16 SEPTEMBER 2016

De vergadering wordt namens de roepende kerk van Rotterdam-IJsselmonde door ds. C. van Ruitenburg op de gebruikelijke wijze geopend.

Het moderamen wordt als volgt samengesteld: preses ds. H. Brons, 1^e assessor ds. C. van Ruitenburg, 2^e assessor ouderling C.W. den Otter, quaestor ouderling M.J. de Vries en scriba ouderling K. Bel. Ds. W. Silfhout wordt tot adviseur van de classis benoemd.

Er is een schrijven van de Raad van Advies van Sirjon betreffende hulp bij het huren van appartementen. Bij bespreking blijkt ook dat we aan de ene kant onze eigen instellingen moeten vasthouden, maar dat aan de andere kant bezuinigd moet worden, zodat sluiting dreigt voor Sebanja en de Harp in Capelle aan den IJssel. Een zaak van heel veel zorg.

De rapportage van 'In de Gouwstraat' wordt door de coördinator toegelicht. Hij staat stil bij het 10-jarig bestaan en blikt verwonderd terug. Ook spreekt hij zijn dankbaarheid uit over de aanmelding van 24 nieuwe vrijwilligers sinds de zomervakantie.

Het rapport van de classicale evangelisatiecommissie wordt toegelicht door ouderling M.J. de Vries. Ook vraagt hij goedkeuring voor de aankoop van de binnentuin. Deze wordt gebruikt bij diverse activiteiten en ontvangst van bezoekers. Dus nuttig voor het evangelisatiewerk. Het gaat om ca. 400 m² voor 13.000 euro. De classis geeft het bestuur van de Stichting Huisvesting Evangelisatie Gereformeerde Gemeenten stad Rotterdam mandaat om de aankoop te formaliseren.

Er is een positieve afsluiting over het boekjaar 2015. Van de gemeente Rotterdam is

subsidie ontvangen voor het onderhoud van de Inloopwinkel.

Vragen van een gemeente

1. Open internet
Er ligt een notitie van een gemeente die wordt toegelicht. Wie van onze jongeren heeft open internet? 80-90%! Moeten we het niet meer in de voorlichting zoeken? Ambtelijk en pastoraal zal dit aangepakt moeten worden. We spreken over 'open internet', maar is er wel 'gesloten internet'? Het voorstel was om de notitie door te sturen naar de PS en de GS. Maar het blijkt dat het ook op de agenda van de werkgroep Gezin van KGJO staat. De classis besluit om die route te gaan. Zo nodig keert het terug op onze agenda.
2. Samenhang/samenwerking tussen evangelisatie-activiteiten die door diverse gemeenten binnen de classis worden uitgevoerd. Ouderling De Vries licht dit toe en noemt het voorbeeld van de drie gemeenten die een gezamenlijke Bijbelcursus gaan starten. Wat kunnen de gemeenten voor elkaar betekenen? De classis besluit dat hier de Classicale Evangelisatie Commissie een rol kan vervullen. Dan zou het mandaat van de CEC wel moeten worden verruimd.

De verslagen van de goed bezochte ambtsdragersbijeenkomst zijn reeds toegestuurd. Op een volgende vergadering komt de commissie na overleg met de contactpersonen terug met een voorstel. Er ligt reeds een vraag van KGJO. Bij de kerkenraden blijkt geen belangstelling voor de ondersteuning van ervaren catecheten bij het catechiseren. De visitatieverslagen worden door de preses samengevat. Vaak klinkt de verwondering erin door dat er in de ambten kon worden voorzien. Er kon worden gesproken over rituelen en uitzien naar opwas in kennis en genade. Het uitzien is of de Heere onder de jongeren wil werken. Een punt van zorg is dat men soms te gemakkelijk doorbreekt of juist een vorm van lijdelijkheid moet constateren. Er is ook aandacht voor doelgroepen, bijvoorbeeld voor jongeren met autisme, aandacht voor catechese, voor evangelisatie.

Twee gemeenten stelden de vraag over de gegevens van de HBO- en WO-studenten in

Rotterdam. Hoe komen we aan hun naam, adres en woonplaats? Dat is een zaak voor de scriba van de thuisgemeente.

Al bladerend door de verslagen word je klein en stil omdat de Heere Zijn stem nog laat horen.

In de rondvraag deelt de gemeente Rotterdam-Centrum mee dat in 2007 de afspraak is gemaakt dat de Theologische School de eerste optie heeft op het kerkgebouw en de grond. De gemeente wordt kleiner en daarom is aan de TS gevraagd of die optie nog actueel is. Het is niet de bedoeling om de gemeente op te heffen, maar alleen om de exploitatiekosten te verlichten.

Ds. C. van Ruitenburg stelt voor om een ambtsdragersconferentie te beleggen over kerkrechtelijke zaken. De classis besluit positief. Het moderamen zal het initiatief nemen.

Ouderling C.W. den Otter sluit op de gebruikelijke wijze.

K. Bel, scriba

BEVESTIGING EN INTREDE KANDIDAAT M.T. AL-CHALABI TE BRAKEL

Woensdag 28 september jl. mocht de gemeente van Brakel Gods gunstrijk welbehagen ervaren. Na een vacante periode van 62 jaar mocht de gemeente uit Gods hand een eigen herder en leraar ontvangen in de persoon van kandidaat M.T. Al-Chalabi.

Kandidaat Al-Chalabi werd in de middagdienst bevestigd tot predikant door ds. A. Moerkerken. De tekst voor de prediking was Rom. 10:14+15: *'Hoe zullen zij Hem dan aanroepen, in Welken zij niet geloofd hebben? En hoe zullen zij in Hem geloven, van Welken zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen, zonder die hun predikt? En hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden? Gelijk geschreven is: Hoe liefelijk zijn de voeten dergenen die vrede verkondigen, dergenen die het goede verkondigen!'*

Het thema was: de evangelieprediking. De hoofdgedachten waren: 1. De noodzakelijkheid van de evangelieprediking (bekendmaking van hét Middel tot de zaligheid, voor een volkomen verloren zondaar), 2. De wettigheid van de evangelieprediking (de verkondiging van Gods woord, met een volmacht en een lastbrief) en 3. De liefelijkheid van de evangelieprediking (het goede = vrede). Paulus' broeders, de Joden, hebben het Evangelie verworpen. Toch zullen Gods beloften in vervulling gaan vanwege het welbehagen en de verkiezing Gods. Het heeft hen niet ontbroken aan de verkondiging van het Evangelie en ook niet aan verkondigers.

De apostel vergelijkt de weg van zalig worden met een stromende rivier, stroomopwaarts: zalig worden (de zee), aanroepen, geloven, horen, prediken, zenden en Goddelijk welbehagen (bron). Ds. Moerkerken legde kort uit wat deze 'stappen' inhouden.

Na het lezen van het bevestigingsformulier sprak kandidaat Al-Chalabi helder het 'ja ik, van ganser harte' uit.

Aan de handoplegging namen deel: de predikanten G.J. van Aalst, P. Mulder.

J. van Rijswijk en C. Hogchem, en ouderling H. van der Zalm.

Hierna sprak de bevestiger de tot herder en leraar bevestigde kandidaat hartelijk toe. Ook de kerkenraad en gemeente van Brakel werden door hem toegesproken.

In de intrededienst sprak ds. Al-Chalabi n.a.v. Joh. 7:37: 'En op den laatsten dag, zijnde de grote dag van het feest, stond Jezus en riep, zeggende: Zo iemand dorst, die kome tot Mij en drinke.' Hiervan was het thema: de grote dag van het feest. Ds. Al-Chalabi verdeelde dit in twee hoofdgedachten:

1. De aanwezigheid van Christus op het feest
2. De prediking van Christus op het feest.

Ondanks de doodsbedreigingen aan Zijn Persoon, was Hij toch op het feest anoniem/verborgen aanwezig, om ook hierin de wil Zijns Vaders te doen. Ds. Al-Chalabi sprak de hoop uit dat de HEERE Zelf in de prediking in Brakel aanwezig wil zijn, want als Hij er niet is, is alles koud.

De HEERE róept, opdat Zijn woord gehoord wordt. Zo roept hij óók vanavond door middel van het Woord. Dit Woord gaat een ieder aan. Dorst ziet op een gebrek aan water.

Geestelijke dorst ziet op de inleving van de drievoudige dood, door het levendmakende werk van de Heilige Geest.

Dan wordt er gezocht naar gerechtigheid in zichzelf, maar wordt daar niet gevonden.

Ook wordt in de woestijn geleerd dat die gerechtigheid alleen in God ligt. Dáárom roept Christus: 'die kome tot Mij' Christus heeft genoeg gedaan aan het recht Gods en de gerechtigheid, wat dat recht eist, aangebracht en dat kostte Hem het leven, waardoor hij de Bron van levend water in Zichzelf heeft geopend. Door Zijn Geest en Woord wordt dan hier, dan daar, een man, een vrouw, een jongen of een meisje geraakt. Daarom móet Gods Woord verkondigd worden, óók in Brakel. Ds. Al-Chalabi sprak de wens uit dat zijn verblijf in Brakel mag dienen om dorstige zielen tot deze Bron van levend water te leiden.

Na de tussenzang richtte ds. Al-Chalabi een dankwoord aan verschillende personen en instanties.

Hierna spraken de volgende personen ds. Al-Chalabi toe:

1. Namens PS Zuid-West en de Classis Dordrecht: ds. J. van Rijswijk
2. Namens het curatorium: ds. J.J. van Eckveld

3. Namens de studenten van de Theologische School: student J. de Kok
 4. Namens de burgerlijke gemeente Zaltbommel: wethouder A. Bragt
 5. Namens de kerkenraad en de gemeente van Brakel: ouderling C. de Boef
- Op verzoek van ouderling De Boef werd ds. Al-Chalabi Ps. 20:1 toegezongen.

Hierna bedankte ds. Al-Chalabi de sprekers voor hun woorden en sloot hij de dienst af met dankgebed, waarna hij voor de eerste keer de zegen op de gemeente van Brakel en alle andere hoorders legde.

T.G. Hobo, scriba

MUTATIES KERKELIJK JAARBOEK 2016

Pag. 56 en 454. **PREDIKANTEN IN AMERIKA EN CANADA resp. CLIFTON (USA).**

Het adres van ds. C. Vogelaar is nu: 14 Longview Rd., Towaco, New Jersey 07082, U.S.A., tel. 00-1-973-265-8632.

* Pag. 115, **PARTICULIERE SYNODE NOORD-WEST, CLASSIS GOUDA.**

1^e scriba van de classis Gouda is nu:

P.A. van Bokhoven, Vrijenban 22, 2645 AS Delfgauw,

tel. (015) 2567281 / 06 573 49 761,

e-mail: pvanbokhoven@gergemdelft.nl

2^e scriba van deze classis is nu:

M.J.W. Hoek, Bodegraafsestraatweg 125, 2805 GM Gouda, tel. (0182) 550197 /

06 54 69 40 68, e-mail: hoek@willedonker.nl

Berichten

+16 JONGERENDAG 'JIJ IN 2020' TE HOEVELAKEN

Namens de Jeugdbond nodig ik je hierbij van harte uit om tijdens de Jongerendag op zaterdag 12 november verder over de toekomst na te denken. Wat kun je verwachten op de Jongerendag? Allereerst: honderden jongeren bij elkaar rondom Gods Woord. Ds. W. Harinck die hoopt te spreken over 'Jij in 2020'. Verder gaan we samen zingen, naar muziek luisteren en zijn er inspirerende en verdiepende workshops.

Kom naar deze dag die we speciaal voor jou, je vrienden en jouw JV organiseren.

Aline van de Maat – +16 Jeugdwerkadviseur.

Extra informatie:

Tijden: 15-00-21:00 uur, Waar: Euretco in

Hoevelaken. Meer informatie: www.jbgg.nl/jongerendag.

MANNENBONDS DAG TE WOERDEN

Op zaterdag 12 november vergadert de Bond van Mannenverenigingen van de Gereformeerde Gemeenten. Een ieder is op deze bondsdag van harte welkom. Deze bondsdag wordt gehouden in de Bethlehemkerk van de Gereformeerde Gemeente te Woerden, Oudelandseweg 50. Aanvang: 10.30 uur. Thema is: "Evangelisch en/of reformato-ri- sch?"

De inleiders zijn: ds. J.M.D. de Heer en ouderling G. Roos (uit Kampen).

Het onderwerp is hoogst actueel en raakt ons allen.

De voorzitter van de mannenbond, ds. E. Bak-

ker, zal een openingsmeditatie uitspreken. De broodmaaltijd is van 12.00 tot 13.00 uur en wordt de bezoek(st)ers gratis aangeboden. Om 14.30 uur wordt de bondsdag afgesloten. Voor info: m.bogerd@mail.com

REFORMATIEHERDENKING TE BENTHUIZEN

Op zaterdag 5 november wordt er in de kerk van de Gereformeerde Gemeente van Benthuzen, Dorpsstraat 63, een Reformatieherdenking gehouden, m.m.v. kinderkoren Hosanna uit Benthuzen, Jonge Ichtusklanken uit Boskoop, kinderprojectkoor uit Zoetermeer en een tweetal instrumentalisten. Spreker: ds. G.W.S. Mulder. Collecte t.b.v. Deputaatschap Bijbelverspreiding en Stichting Vrienden van Heidelberg en Dordrecht. Aanvang 19.30 uur.

VERKOPING TE WESTKAPELLE

Verkoping door de vrouwenvereniging Hoop op zegen op zaterdag 5 november, van 14.00-17.00 uur. in gebouw Westkapelle Herrijst op de markt. De opbrengst is voor de ZGG en de

Commissie Vakantieweken voor mensen met een beperking.

ZANG- EN ORGELAVONDEN

Emmeloord

Orgelconcert- en zangavond op zaterdag 29 oktober, aanvang 19.30 uur, in de Moriakerk van de Gereformeerde Gemeente te Emmeloord, Reestdal 25, m.m.v. Martin Mans en het kinderkoor De Jonge Lofstem. Collecte voor arme gezinnen in Armenië.

Heusden

Koor- en samenzangavond op zaterdag 5 november, aanvang: 19.30 uur, in de Grote Kerk te Heusden, m.m.v. Dirkslands mannenkoor, organist Jan Hoek, jongerenkoor Cantilena uit Werkendam en organist Anton de Raad. Leiding: evangelist H.J. van den Boogaart. Collecte t.b.v. evangelisatiepost Tilburg.

Heusden

Zangavond op zaterdag 12 november, aanvang: 19.30 uur, in de Grote Kerk te Heusden, m.m.v. de bovenstemgroepen uit Hardinxveld-Giessendam en Waddinxveen, en organist André Nieuwkoop. Leiding: ds. J. van

Rijswijk. Collecte voor dak- en thuislozen.

Kruiningen

Datheenpsalmzangavond op zaterdag 5 november, aanvang: 19.30 uur, in de kerk van de Gereformeerde Gemeente te Kruiningen, Hansweertsestraatweg 1, m.m.v. kinderkoor Opent uwen mond en Kees van der Maas als organist. Opening en meditatie door ds. G. Bredeweg. Collecte t.b.v. Bijzondere Noden.

NARCISME: NIETS AAN TE DOEN?

Helpende Handen, Vereniging Een Handreiking en Praktijk Den Uijl organiseren donderdag 10 november een landelijke avond over narcisme. Praktijk Den Uijl verzorgt de inhoudelijke lezing.

Narcisme kan ingrijpende gevolgen hebben zowel voor de persoon die eraan lijdt als voor zijn of haar omgeving. Is leven met iemand met narcisme haalbaar? Is de situatie te behandelen?

In de lezing wordt hier aandacht aan besteed. Daarnaast wordt een boekje gepresenteerd dat geschreven is door Jantine den Uijl-van Loon en Maarten van Dijk, therapeuten bij Praktijk Den Uijl, in samenwerking

met ds. C. van Ruitenburg: *Twee gezichten, psychologische en pastorale handreiking bij narcisme.*

De avond is bedoeld voor mensen met narcisme, hun familieleden, ambtsdragers en andere belangstellenden en wordt gehouden in één van de zalen van Driestar Educatief te Gouda, Burgemeester Jamessingel 2. Aanvang: 19.30 uur. Meer informatie bij de deelnemende organisaties. Aanmelden kan via www.helpendehanden.nl/narcisme

CONTACTGROEP SPINA BIFIDA

De contactgroep Spina Bifida van Helpende Handen houdt een bijeenkomst op donderdag 10 november, in een zaal van de kerk van de Gereformeerde Gemeente te Leerdam, Prins Mauritsstraat 22. Aanvang: 20.00 uur. Mw. drs. Tanny Gunter bespreekt het thema: "Kansen en hindernissen voor mensen met Spina Bifida". Op de inleiding volgt een interactief programma, zowel voor jongeren als ouderen.

Aanmelding wordt op prijs gesteld. Contactadres: fam. De Goffau, tel. 0342 421891 of spinabifida@helpendehanden.nl

Kerkdiensten

ZONDAG 30 OKTOBER 2016

Aagtekerke 9.30 en 19.00 uur ds. A.P. Baaijens; Aalburg 9.30 en 18.00 uur ds. J. van Rijswijk; Aalst 14.30 uur stud. H.J. Agteresch; Alblasserdam 9.30 (H.A.) en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Alphen a/d Rijn 19.00 uur ds. L. Terlouw; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. W. Visscher; Amsterdam 18.30 uur ds. R. Kattenberg; Apeldoorn 10.00 en 16.30 uur (H.D.) ds. R.A.M. Visser; Arnhem 15.00 uur ds. F. Mulder; Barendrecht 10.00 uur ds. H. van der Heiden en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Barneveld-Centrum 9.30 en 19.00 uur ds. D. de Wit; Barneveld-Zuid 9.30 en 19.00 uur ds. B.J. van Boven; Beekbergen 10.00 en 18.00 uur ds. M. Mondria; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. H.A. van Zetten; Berkenwoude 10.00 uur ds. H. Paul en 19.00 uur ds. G. Clements; Bodegraven 10.00 en 16.00 uur stud. J. de Kok; Boskoop 16.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Brakel 10.00 en 18.00 uur ds. M.T. Al-Chalabi; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. J.S. van der Net; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. A. Moerkerken en 15.00 uur stud. W. Mouw; Delft 19.00 uur stud. J.B. Huisman; Deventer 15.00 uur ds. M. Mondria; Dinteloord 14.30 uur ds. P.D. den Haan; Dordrecht 10.00 uur ds. W.

Silfhout en 15.30 uur ds. A.T. Huijser; Drachten 9.30 (H.A.) en 19.00 uur ds. A. Schot; Eindhoven 15.00 uur ds. J. van Rijswijk; Elspeet 10.00 en 18.30 uur ds. G. van Manen; Emmeloord 16.00 uur ds. P.G. Heijkamp; Enschede 15.00 uur ds. A. Schreuder; Enter 19.00 uur ds. R.A.M. Visser; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. G. Mouw; Goes 9.30 en 18.00 uur ds. C.J. Meeuse; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. L. Blok; Gouda 9.30 (H.D.) en 16.30 uur ds. G. Clements; Goudswaard 10.00 en 18.00 uur stud. W. Mouw; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur stud. J.B. Huisman; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur (H.D.) ds. S.W. Janse; 's-Gravenzande 18.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Groningen 10.00 en 16.00 uur ds. J.B. Zippro; Haamstede 15.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Hendrik-Ido-Ambacht 9.30 (H.A.) en 16.30 uur ds. M.H. Schot; Herkingen 18.00 uur ds. H. van der Heiden; Hilversum 15.30 uur ds. A. Verschuure; Hoedekenskerke 14.00 uur ds. G.J. Baan; Hoofddorp 9.30 uur (hervormingsdienst) ds. J. Driessen; Hoogeveen 19.00 uur ds. J.B. Zippro; Hoogvliet 10.00 en 16.00 uur stud. E.J. Boudewijn; Houten 10.00 en 17.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Kampen 9.30 en 15.30 uur ds. J. IJsselstein; Kamperland 14.30 uur ds. S.W. Janse; Kapelle-Biezeling 18.00

uur ds. S. Maljaars; Katwijk aan Zee 16.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Klaaswaal 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. G. Beens; Kortgene 14.30 uur ds. D.W. Tuinier; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur ds. C. Sonneveld; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur (H.D.) ds. C. van Ruitenburg; Kruiningen 9.30 (H.A.) en 14.00 en 18.00 uur ds. G. Bredeweg; Leerdam 10.00 (H.A.) en 18.00 uur ds. J. Schipper; Leiderdorp 10.00 en 18.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Lelystad 16.00 uur ds. R. Kattenberg; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. S. Maljaars; Middelburg-Centrum 9.30 en 18.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Middelburg-Zuid 9.30 en 16.00 uur ds. M.J. van Gelder; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. M. Joosse; Moerkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Naaldwijk 15.30 uur ds. W. Harinck; Nieuw-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. A. Vermeij; Nieuwer ter Aa 19.00 uur ds. B. Labee; Nieuwerkerk 15.00 uur ds. H. van der Heiden; Nieuwe-Tonge 15.30 uur ds. M. Joosse; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur stud. M. Blok; Nisse 9.30 en 14.30 uur ds. A.J. de Waard; Ooltgensplaat 18.00 uur ds. A.J. Gunst; Oostburg 18.30 uur (hervormingsdienst) ds. G.J. Baan; Oosterend 10.00 en 16.00 uur ds. K. Boeder; Oostkapelle 15.00 uur ds. C.J. Meeuse; Oostvoorne 19.00 uur ds. W. Silfhout; Opheusden 10.00 en 17.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Oud-Beijerland 9.30 uur ds. J. Mijnders; Oudemirdum 9.30 en 14.30 uur ds. C.A. van Dieren; Oude-Tonge 14.30 uur ds. G. Pater; Poederoyen 14.30 uur ds. E. Bakker; Puttershoek 19.00 uur stud. E.J. Boudewijn; Rhenen 10.00 en 18.00 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. G. Pater; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 uur

ds. J.J. Tanis en 19.00 uur ds. C. van Ruitenburg; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. A. Schreuder; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 uur ds. C. Harinck en 15.30 uur ds. W.A. Zondag; Rotterdam-Centrum 10.00 en 16.00 uur ds. J.W. Verweij; Rotterdam-IJsselmonde 9.30 en 15.00 uur ds. W.J. Karels; Rotterdam-Zuidwijk 16.00 uur ds. W. Silfhout; Scherpenisse 9.30 (H.A.) en 14.00 en 18.30 uur ds. J. van Belzen; Scherpenzeel 10.00 (H.D.) en 18.30 uur ds. A. Verschuure; Sliedrecht 9.30 uur ds. P. Mulder en 18.00 uur ds. A.T. Huijser; Soest 9.30 uur ds. P. Melis en 15.30 uur ds. P. Mulder; Spijkenisse 16.30 uur ds. J. Driessen; Sprang-Capelle 15.00 uur ds. M.T. Al-Chalabi; Stolwijk 10.00 en 19.00 uur ds. G. Hoogerland; Terneuzen 17.00 uur ds. C. Harinck; Terwolde - De Vecht 9.30 (H.A.) en 14.30 uur ds. J. van Laar; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. P.D. den Haan; Tricht-Geldermalsen 10.00 uur ds. A.T. Huijser en 18.30 uur ds. P. Mulder; Uddel 10.00 en 18.30 uur stud. H.E.P. Fortuyn; Urk 10.00 (H.A.) en 17.00 uur ds. C. Hogchem; Utrecht 10.00 en 16.30 uur ds. L. Terlouw; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. E. Bakker; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur (H.D.) ds. B. Labee; Vlaardingen 9.30 (H.A.) en 16.30 uur ds. H. Brons; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. G.J. Baan; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. D.W. Tuinier; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur stud. H.J. Agteresch; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. M. Karens; Westkapelle 14.00 uur ds. A.P. Baaijens en 18.30 uur ds. A.J. de Waard; Westzaan 10.00 (H.A.) en 15.30 uur ds. G. Heijkamp; Wierden 18.30 uur ds. J. van Laar; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W.A. Zondag; Wolphaartsdijk 14.00 uur ds. C. Sonneveld; Yerseke 9.30 (H.A.) en 14.00 (H.D.) en 18.00 uur ds. C. van Krimpen; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. J.J. van Eckeveld; Zoetermeer 10.00 uur ds. G.W.S. Mulder en 18.30 uur ds. J.J. Tanis; Zwijndrecht 9.30 uur ds. A.J. Gunst en 15.00 uur ds. H.A. van Zetten; Zwolle 19.00 uur ds. J. IJsselstein.

WOENSDAG 2 NOVEMBER 2016 DANKDAG

Aalburg 9.30 en 15.00 en 19.30 uur ds. J. van Rijswijk; Alblasterdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Alphen a/d Rijn 14.30 en 19.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Amersfoort 14.00 en 19.30 uur ds. W. Visscher; Amsterdam 14.30 en 19.30 uur ds. D.W. Tuinier; Apeldoorn 14.30 en 19.30 uur ds. R.A.M. Visser; Arnhem 14.30 en 19.30 uur ds. R. Kattenberg; Barendrecht 14.30 en 19.30 uur ds. C. van Krimpen; Barneveld-Centrum 9.30 en 14.00 (H.D.) en 19.30 uur ds. D. de Wit; Barneveld-Zuid 9.30 en 14.00 en 19.30 uur ds. G. Bredeweg; Beekbergen 10.00 uur ds. M. Mondria en 15.00 uur ds. A. Schreuder; Benthuizen 9.30 en 16.30 uur ds. H.A. van Zetten; Berkenwoude 10.00 uur ds. W. Visscher en 19.30 uur ds. G. Pater; Bodegraven 10.00 uur ds. R.A.M. Visser en 16.30 uur ds. W.A. Zondag; Boskoop 14.00 en 18.30 uur ds. J.J. Tanis; Brakel 14.30 en 19.00 uur ds. M.T. Al-Chalabi; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 19.00 uur ds. W. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 9.30 uur ds. W.J. Karels en 19.45 uur ds. A. Moerkerken en 14.30 uur ds. C. van Ruitenburg; De Valk-Wekerom 9.30 en 14.00 en 19.30 uur ds. B.J. van Boven; Delft 14.30

en 19.30 uur (H.D.) ds. C.J. Meeuse; Deventer 9.30 uur ds. H. van der Heiden en 15.00 uur ds. A.P. Baaijens; Doetinchem 9.30 en 19.30 uur ds. A.P. Baaijens; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur ds. G.J. Baan; Drachten 9.30 en 19.30 uur ds. P.D. den Haan; Ede 9.30 en 16.00 uur ds. M. Joosse; Elspeet 10.00 en 19.00 uur ds. G. van Manen; Emmeloord 9.30 en 16.00 uur ds. P.G. Heijkamp; Enkhuizen 14.30 en 19.30 uur ds. G. Heijkamp; Enschede 15.00 uur ds. J. van Laar; Enter 15.00 en 19.30 uur ds. J.S. van der Net; Ermelo 14.30 en 19.30 uur ds. P. Melis; Gorinchem 14.30 en 19.30 uur ds. L. Blok; Gouda 14.30 en 19.30 uur ds. G. Clements; 's-Gravenhage 14.30 uur ds. H. Paul en 19.30 uur ds. J. Driessen; 's-Gravenzande 15.00 en 19.30 uur stud. J.B. Huisman; Groningen 14.30 en 20.00 uur ds. J.B. Zippro; Haamstede 10.00 en 15.00 uur ds. S.W. Janse; Hardinxveld-Giesendam 14.30 en 19.30 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. M.H. Schot; Hoogeveen 9.30 uur ds. J.B. Zippro en 15.00 uur stud. W. Mouw; Houten 10.00 en 16.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Kampen 9.30 en 19.30 uur ds. J. IJsselstein; Katwijk aan Zee 10.00 uur ds. G.W.S. Mulder en 19.30 uur ds. G.J.N. Moens; Klaaswaal 10.00 en 16.30 uur ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.30 uur ds. G. Beens; Krimpen a/d IJssel 9.30 uur en 19.45 uur ds. C. van Ruitenburg en 14.30 uur ds. W. Silfhout; Leerdam 10.00 en 18.00 uur ds. J. Schipper; Leiderdorp 14.30 uur ds. J. Driessen en 19.30 uur ds. H.A. van Zetten; Lelystad 14.30 en 19.30 uur stud. H.E.P. Fortuyn; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. G.J.N. Moens; Marknesse 9.30 en 15.30 uur stud. M. Blok; Moerkapelle 14.30 en 19.00 uur ds. W. Harinck; Nieuw-Beijerland 9.30 en 16.00 uur ds. A. Vermeij; Nieuwerkerk 9.30 en 15.30 uur ds. K. Boeder; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur stud. J. de Kok; Oosterland 10.00 en 14.30 en 18.30 uur ds. J. van Belzen; Opheusden 10.00 en 19.00 uur ds. G.M. de Leeuw; Oud-Beijerland 9.30 uur ds. J.M.D. de Heer en 18.30 uur ds. S.W. Janse; Poortugaal 9.30 en 15.00 uur stud. H.J. Agteresch; Rhenen 14.30 en 19.00 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. G. Pater; Rijssen-Noord 9.30 en 19.00 uur ds. C.A. van Dieren; Rijssen-West 9.30 en 19.00 uur ds. J. van Laar; Rijssen-Zuid 9.30 en 19.00 uur ds. A. Schreuder; Scherpenzeel 10.00 en 19.00 uur ds. A. Verschuure; Scheveningen 14.30 en 19.30 uur ds. G.J. Baan; Sliedrecht 9.30 en 19.30 uur ds. A.T. Huijser; Spijkenisse 14.30 en 19.45 uur ds. M.J. van Gelder; Sprang-Capelle 15.00 en 19.30 uur stud. E.J. Boudewijn; Stolwijk 10.00 en 19.00 uur ds. G. Hoogerland; Terwolde - De Vecht 14.00 en 19.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Tricht-Geldermalsen 14.00 en 19.30 uur ds. P. Mulder; Uddel 10.00 uur ds. G. Mouw en 15.00 uur ds. A. Verschuure; Utrecht 10.00 en 19.30 uur ds. L. Terlouw; Veen 14.30 en 19.30 uur ds. E. Bakker; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur ds. B. Labee; Vlaardingen 15.00 en 19.30 uur ds. H. Brons; Wageningen 14.30 en 19.30 uur ds. H. van der Heiden; Werkendam 10.00 en 19.00 uur ds. M. Karens; Westzaan 15.00 en 19.30 uur ds. S. Maljaars; Woerden 10.00 en 19.00 uur ds. W.A. Zondag; Zeist 10.00 en 19.30 uur ds. J.J. van Eekveld; Zoetermeer 15.00 en 19.30 uur ds. G.W.S.

Mulder; Zwijndrecht 14.30 uur ds. A.T. Huijser en 19.45 uur stud. H.J. Agteresch; Zwolle 14.30 en 19.30 uur ds. J.W. Verweij.

DONDERDAG 3 NOVEMBER 2016

Mijdrecht 19.30 uur ds. A. Schot; Poederloijen 19.30 uur ds. A.T. Huijser; Scherpenzeel 15.00 uur (huw.bev.) ds. A. Verschuure.

VRIJDAG 4 NOVEMBER 2016

Rijssen-Zuid 14.00 uur (huw.bev.) ds. A. Schreuder.

ZATERDAG 5 NOVEMBER 2016

Dordrecht 15.00 uur (dovendienst) stud. E.J. Boudewijn.

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 30 OKTOBER 2016

Alkmaar (Willem Buytewechstraat 2, Alkmaar) 10.00 en 16.30 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 I) 9.30 en 15.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 uur evang. S. de Visser en 16.00 uur ds. A. Schot; Merksem (Jaak de Boeckstraat 21-23, Merksem) 10.00 en 17.00 uur evang. A. van Setten; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

WOENSDAG 2 NOVEMBER 2016 DANKDAG

Alkmaar (Willem Buytewechstraat 2, Alkmaar) 19.30 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 19.30 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 I) 19.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 19.30 uur evang. S. de Visser; Tilburg (Offenbachstraat 105) 19.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

INDIEN DE HEERE WIL EN WIJ LEVEN

Advertenties

HARKES
Begrafenissen

Dokter Hamburgerlaan 59
2771 JR Boskoop

www.harkesbegrafenissen.nl

Wij verzorgen alleen begrafenissen

0172 - 21 21 22

Winst uit Verlies

Contactdag Najaar 2016

Thema "Lessen uit het ziekbed van koning Hiskia"

D.V. zaterdag 19 november 2016

in Woerden voor *getroffenen of betrokkenen bij kanker*. Spreker

ds. K. Visser uit Barendrecht.

Aanvang 10.30 uur, inloop vanaf 10.00 uur. Aan deelname (incl.

lunch) zijn *geen* kosten verbonden.

Opgave: 0341-250434 of website.

www.Winstuitverlies.nl

Voor iedere gelegenheid
www.KleinKleding.nl
Bezoek onze winkels in
Sliedrecht - Zierikzee

kina

begravenisverzorging

D.W. Schipper

010-458 31 12

Capelle a/d IJssel

J. Kooijman

0182-58 39 32

Gouda

Dag en nacht bereikbaar

WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

Refojobs

REFOJOBS.NL

BANEN BIJ REFORMATISCHE WERKGEVERS

- Web-based marketingmedewerker
- Verkoper
- Commercieel Binnendienst Medewerker
Van Kooten Tuin en Buiten Leven • Numansdorp

- Begeleider wonen
- Begeleider activiteiten
- Pedagogisch gezinsbegeleider regio Utrecht/Gelderland
Siloah • 's-Gravenpolder

info@refojobs.nl / (06) 8143 0157

PARTNERS

Project 2016-11

Steun een evangelist!

Voor €25 per week kunnen zij hun werk doen

Evangelisten trekken er dagelijks op uit. Zij hebben uw steun hard nodig.

Voorlichting over het werk van Bonisa? voorlichting@bonisa.nl

Uw gift online via onze website
www.bonisa.nl of op rekening:
NL29 RABO 0336 5546 13

Bonisa
ZENDING

Doorgeven van het Woord!

De Verrassing
Bungalowpark

Welkom terug op ons park!

Al 60 jaar verrassend op Texel!

www.deverrassing.nl | 0222 31 89 06

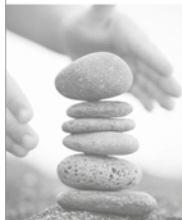
Te huur in Kootwijkerbroek:
vrijstaande woning met 3 slaapkamers en een flinke bergruimte voor max. 1½ jaar. Tel. 06 53405696.

Psychologenpraktijk Brouwer

- Onderzoek
- Advies
- Begeleiding
- Behandeling

Hulpverlening aan kinderen, jongeren en volwassenen

Bij o.a.: ADHD • angst • burn-out • depressie • faalangst • fobie • gedragsproblemen • identiteitsproblemen • lichamelijke spanningsklachten • negatief zelfbeeld • onzekerheid • opvoedingsproblemen • paniek • piekeren • PDD-NOS • relatieproblemen • slaapproblemen • somberheid • spanning • stress • syndroom van Asperger.

Voor verdere informatie en aanmelding:

T 0180 - 42 69 55

E info@psychbrouwer.nl

I www.psychbrouwer.nl

Vestigingen in Ridderkerk, Barneveld en Meteren

KLASSIEKE ORGELS...

Johannus Eminent
Domus Monarke
Cantilena enz.

Ruime ervaring in zaal- en kerkorgels

Stolk
orgels

NIEUWERKERK A/D IJSSEL

Vrijheidslaan 55 - tel. (0180) 315652

www.stolkorgels.nl

Krabbedijkje
Nederhemert Nrd.
Papendrecht

Heel veel Aanbiedingen!

www.deroeboeken.nl

078-6124081

AANDACHT VOOR AMBTS-KLEDING

Speksnijder AANDACHT VOELT BETER MODE

www.speksnijder.nl

Bergambacht - Veendaal - Kampen

Reformatische Psychologenpraktijk Nederland

Reformatische Psychologenpraktijk Nederland biedt identiteit bewuste behandeling en begeleiding en psychologisch onderzoek aan volwassenen, jongeren en kinderen met psychosociale en psychologische vragen en problemen.

Ohmweg 1g, 2952 BD Alblasserdam
078 - 69 32 808 of info@rpederland.nl
Bezoek onze website voor meer informatie, de tarieven en aanmelding.
www.rpederland.nl

Identiteitsbewust • Persoonlijk • Vertrouwend • Doelgericht

gezinsgids

KIES VOOR HET WINTERABONNEMENT VAN GEZINSGIDS!

Incl. het 282 pagina's dikke
WINTERNUMMER met
advertentie-prijspuzzel

ACTIE

3 maanden
inclusief
WinterNummer
€15,-

Ontvang bij elk nummer **gratis** het kinderblad BimBam!

* Dit abonnement stopt na 3 maanden automatisch. Aanmeldingen dienen uiterlijk 1 december bij ons binnen te zijn.

gezinsgids

IDENTITEIT VOOR NU

www.gezinsgids.nl | 030 230 35 00 | info@gezinsgids.nl | Loodsboot 8, 3991 CJ Houten

SHG al meer dan 35 jaar een begrip

Kraamzorg
0187 - 48 91 73
B.g.g. 0342 - 49 21 55

Thuiszorg
0166 - 65 26 05

Maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 11.00 uur
Vrijdag ook van 19.00 tot 21.00 uur

Zie voor informatie en aanmelden www.shgzorg.nl

Te koop: in Dirksland ruime hoekwoning

Ruime hoekwoning met garage en 6 slaapkamers. Uitgebouwde woonkamer, ruime achtertuin. In kindvriendelijke wijk in Dirksland, vlakbij school. Woonoppervlak: 135 m² Inhoud: 360 m³ Perceel opp. 220 m² Bouwjaar: 1989

Vraagprijs €249.500,-

Bromelia 13, Dirksland
tel. 0187 603594 of 06 44802221
a.l.bakker@kliksafe.nl
A.L. Bakker

Mediation of bemiddeling nodig?

Bel 030 - 760 10 00 of mail mr.pjdenboef@jdb-advocaten.nl

Janssens ■ Den Boef
advocaten

WAT WEET HET DUITSE VOLK VAN DE ENIGE TROOST?

Hun eigen Heidelberger zijn ze veelal kwijt! Helpt u ons hem weer terug te brengen?

Zie onze website www.svvhed.org voor informatie of bel 0345-58 08 10. Giften NL35 ABNA 0548 9879 20.

STICHTING VRIENDEN VAN
HEIDELBERG & DORDRECHT

Praktijk den Uijl

biedt hulp vanuit een Bijbelse visie aan kinderen, jongeren en volwassenen bij o.a:

- Verlies- en rouwverwerking
- Seksueel misbruik en seksverslaving
- Opvoedingsvragen en opvoedingsondersteuning
- Laag zelfbeeld en faalangst
- Problemen binnen huwelijk, gezin en/of relatie
- Weinig zelfvertrouwen
- Arbeidsproblemen en burn-out
- Vragen rondom persoonlijkheid en gedrag
- Talent en hoogbegaafd
- Andere problemen waar u mee 'zit' en over wilt spreken

Veelal worden de gesprekken (gedeeltelijk) vergoed vanuit de aanvullende verzekering. Informeer hiervoor bij uw zorgverzekeraar.

Praktijk den Uijl
psychosociale hulpverlening & contextuele therapie

Wormerhoek 14M
2905 TX Capelle a/d IJssel
010 - 7 411 411
06 43 85 85 08
info@praktijkdenuijl.nl

Gesprekslocaties in Capelle a/d IJssel, Barneveld en Yerseke
www.praktijkdenuijl.nl

HULP NA EEN ONGEVAL

Bent u slachtoffer geworden van een ongeval? Heeft u hierdoor schade? DB Letselschade kan u geheel kosteloos begeleiden bij het verhalen van uw schade.

Voor meer informatie: www.db-letselschade.nl of 0252-701108.

db LETSELSCHADE

VAN STAVEREN

begravenisverzorging

Met aandacht, zorg en respect

Dag en nacht bereikbaar (0172) 23 33 38

Wij verzorgen alleen begravenissen

Vraag geheel vrijblijvend het boekje "Mijn Laatste Wens".
www.vanstaverenbegravenisverzorging.nl

Colofon

de Saambinder *Bewuste keuze*

De Saambinder
Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofredacteur: ds. G.J. van Aalst

Redacteurs: ds. B. Labee, J. van 't Hul

Redactiesecretaris: J.J. Verhage

Bijdragen van medewerkers

ds. G.J. van Aalst,
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
T 0186-576990
E givanaalst@kliksafe.nl

Boeken ter recensie en vragen voor rubriek "Vraag en antwoord"

ds. B. Labee
Kerkewijk 115a, 3904 JA Veenendaal
T 0318-51 35 97
E b.labee@kliksafe.nl

Meditaties

J. van 't Hul
Lierdererf 19, 7364 BD Lieren
T 055-5063639
E jvthul@kliksafe.nl

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten

J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk
T 0180-420865, F 0180-423583
E jj.verhage@kliksafe.nl

Aanlevertijd van kerknieuws en berichten: uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór de datum van verschijning van De Saambinder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk

Bureau voor Kerkelijke Dienstverlening, postbus 608, 3440 AP Woerden
T 0348-489900
E saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan

Verloop drukkerij
postbus 33, 2950 AA Alblasterdam
T 078-6912899
F 078-6919536
E saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen uiterlijk donderdag vóór de week van verschijning aangeleverd te zijn. Rouwadvertenties uiterlijk maandagmorgen 9 uur.

Advertenties € 1,30 per mm.
Familieberichten € 0,45 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 21% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Bureau voor Kerkelijke Dienstverlening, postbus 608, 3440 AP Woerden
T 0348-489900
E saambinder@cbgg.nl

Betalings abonentengelden

IBAN: NL11 INGB 0000 0643 27 t.n.v.
De Saambinder-abonnementen te Woerden.

Abonnementenprijzen (bij vooruitbetaling):

voor Nederland: € 14,00 per halfjaar (te betalen per 1 april en 1 oktober); voor het buitenland: € 28,- per jaar + extra portokosten.
Canada \$ 220,-; USA \$ 169,-.

Correspondentieadres Noord-Amerika

Mr. A.M. Berman, P.O. Box 20188
St. Catharines, ON L2M 7W7, Canada
T 1 905 651 2320
E amberman47@gmail.com

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid betreffende de inhoud van de advertenties en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

Ds. Labee over:

Ik heb de pers alleen getreden

In preken klinkt regelmatig -met name in lijdens-tijd- de uitdrukking 'Ik heb de pers alleen getreden' uit Jesaja 63 vers 3a. Dan wordt ermee aangegeven dat de Zaligmaker al-léén de zaligheid heeft verworven. Maar wordt dit tekstgedeelte wel juist aangehaald?

Een Bijbels beeld

In Israël was het een bekend beeld: de druivenoogst. Onder grote vreugde werden de rijpe druiventrossen geoogst en in korven of manden (zie Jeremia 6 vers 9) naar de wijnpersbak gebracht. Meestal was dat een in de rotsen uitgehouwen, ondiepe bak waarin de druiven werden gestort. Met blote voeten liepen enkele, vaak zingende, mannen in die wijnpersbak zodat het druivensap via enkele gaten naar een tweede bak stroomde.

Het Bijbelse verband

In Jesaja 63 wordt het beeld van een 'Druiventreder' gebruikt. Maar het is nu een heel ander beeld! Op de stadsmuur van Jeruzalem zien wachters Hem aankomen. En ze roepen uit: 'Wie is Deze, Die van Edom komt met besprenkelde klederen van Bozra (hoofdstad van Edom, BL)? Deze, Die versierd is in Zijn gewaad? Die voorttrekt in Zijn grote kracht?' Dan wordt Jezus Christus sprekende ingevoerd: 'Ik ben het, Die in gerechtigheid spreek, Die machtig ben te verlossen'. De wachters op de muur zien Hem naderen en hoe Hij eruit ziet. En weer klinkt een vraag van hun lippen: 'Waarom zijt Gij rood aan Uw gewaad, en Uw klederen als van een die in de wijnpers treedt?' De Koning van Sion spreekt dan die indrukwekkende woorden: 'Ik heb de pers alleen getreden

en er was niemand van de volken met Mij, en Ik heb hen getreden in Mijn toorn en heb hen vertrapt in Mijn grimmigheid, en hun kracht is gesprengd op Mijn klederen en al Mijn gewaad heb Ik bezoedeld'. Nauwkeurig lezen van Gods Woord maakt inderdaad duidelijk dat het hier niet gaat om de 'pers van Gethsémané'. Onze kanttekeningen kunnen daarbij ook helpen, als ze onder andere uitleggen: 'De zin is: Ik heb alleen, zonder menselijke hulp, de wil en het bevel Mijns hemelsen Vaders, aangaande het straffen en verdelgen der vijanden Zijner kerk, uitgericht' (kanttekening 14b). Wat is het nodig om de Bijbel eerlijk te onderzoeken en niet alles door elkaar te halen! Want natuurlijk past deze tekst ook bij het bittere lijden en sterven van Sions betalende Borg, maar daar gaat het *hier* niet over.

Een Bijbelse duiding

Heel scherp heeft Calvijn bovengenoemde klankegeese (zonder nauwkeurige bestudering, Gods Woord uitleggen) afgewezen. Persoonlijk willen we het niet zo scherp stellen, maar gaan graag in de lijn van de bekende oudvader Hellenbroek. In het prachtige werk 'De evangelische Jesaja' geeft hij heel eenvoudig dezelfde lijn van onze kanttekening aan. Zonder volledig te zijn, geven we daar iets van door: 'Ook lijkt de Messias hier volstrekt niet voor te komen zoals Hij tijdens Zijn lijden bespat is met Zijn eigen bloed, maar bemorst met het bloed van anderen. Wat zat er trouwens ook in de pers die Hij getreden heeft? Niet de toorn van God, maar de volken, zoals duidelijk blijkt uit de grondtaal in vers 3: "Ik heb hen getreden". Kan ook wel passend gezegd worden dat Jezus in Zijn lijden de pers getreden heeft in Zijn toorn, in Zijn grimmigheid? Past het zo ook wel helemaal dat Jezus tijdens Zijn lijden de dag van de wraak in Zijn hart had? Het lijkt mij dat heel de inhoudelijke context de Messias heel duidelijk laat zien als een oorlogsheld, bezoedeld met het bloed van volken die door Hem verslagen zijn'. Dat is het beeld wat we ook lezen in de beide Schriftplaatsen die onze kanttekenaren aanwijzen uit Openbaring. Christus verschijnt als Triomfator, nadat Hij al Zijn vijanden verslagen heeft! Lezer/es, is er Borgbloed aan de post van uw/jouw hart of zal straks uw/jouw bloed aan Zijn kleed zijn?

VRAAG?

Heb jij/hebt u ook een vraag? Mogelijke vragen over onderwerpen binnen de doelstelling van De Saambinder kun jij/kunt u mailen naar ds. B. Labee of hem per post toezenden (zie colofon). Er volgt - zo mogelijk - altijd een reactie. Echter alleen als de redactie het waardevol acht voor de lezers, volgt een antwoord op jouw/uw vraag in een nummer van De Saambinder.

Graag wel wat geduld. Er liggen nog wel ongeveer zeventig vragen op een reactie te wachten.